

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en
Historische Kring Gent V.Z.W.

Redactie-adres : Sint-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent

9de Jaargang, nr. 6

15 november 1980

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris

Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voozitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe

Penningmeester : A. Verbeke

Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maïsstraat 235, Gent

Secretariaat : Maïsstraat 235, Gent.

Postrekening : 000-105.04.73-60 - Heemkundige en Historische
Kring Gent, Koggestraat 14, Gent

Lidgeld : 250 fr. per jaar.

INHOUD

Gent in 1872	297
Laurens van den Haute	329
Robert van Valois in Gent	347
Puzzel 1980	349
Steunfonds 1980	351
Inhoud Jaargang 1980	352

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatie-
centrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Be-
gijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg : elke zondag van 10 tot 12
uur. (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus.

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Gent en van het
Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen

GEACHTE LEDEN,

Met dit nummer eindigt reeds de negende jaargang van Ghendtsche Tydinghen.

Onlangs toonde ons een lid de ingebonden jaargang 1979 van G. T. Het was een mooi boek. Ons lid prees in het bijzonder de talrijke reproducties van weinig gekende documenten.

Nog altijd gaat het aantal leden van de H. en H. Kring Gent in stijgende lijn. Onze leden zijn de beste propagandisten van ons tijdschrift. Om ze bij de propaganda te helpen hebben we bij het novemhernummer een folder gevoegd om aan een mogelijke belangstellende te geven. Hiervoor onze beste dank.

Voor de tiende jaargang van G. T. is de leeskaft en de kaft met illustraties reeds ruim gevuld.

Sedert 1976 bedraagt het lidgeld van de H. en H. Kring Gent 200 fr. Dank zij het groot aantal leden kon deze prijs behouden worden gedurende vijf jaar, niettegenstaande een groter aantal bladzijden, de sterk gestegen prijzen van het papier, van de drukkerskosten en de verzendingskosten. Voor 1981 ziet de Raad van Beheer zich thans verplicht het lidgeld te brengen op t w e e h o n d e r d v i j f t i g frank per jaar. We zijn ervan overtuigd, dat alle leden ons trouw zullen blijven. Tweehonderd vijftig frank per jaar : minder dan de prijs van een pakje sigaretten per nummer. Bovendien kunnen we meedelen, dat ons tijdschrift thans zal afgewerkt zijn met een doorlopende kaft, dus zoals een echt boek.

Om te eindigen wensen we al onze trouwe leden een vrolijk kerstfeest en gezondheid en voorspoed voor 1981.

LET OP : BIJDRAGE 1981 : 250 FR.

1. Betaal uw bijdrage nog in november. Uitgesteld is vlug vergeten.
2. Vul duidelijk *Naam en Adres* in en dit op de beide delen van het formulier. Vermeld ook uw lidnummer (zie omslag).
3. De lidkaarten worden verzonden met het januarinumnummer.
4. Indien voor een derde betaald wordt, vermeld dit duidelijk in de mededeling onderaan.
5. Het formulier kan gebruikt worden in het postkantoor, voor het postcheckambt, in banken en financiële instellingen.

MANIFESTATIES NOVEMBER-DECEMBER 1980

In de Conferentiezaal E. G. W.-bedrijven
Graaf van Vlaanderenplein 31, Gent

WOENSDAG 26.11.80 (20u)

Voordracht met diaprojectie en plans over :

“Bestrijding van de waterverontreiniging in het Gentse”

door : dhr. G. *Mortier*,

Hoofdingenieur-directeur Technische Dienst Bruggen en Waterlopen, stad Gent.

WOENSDAG 10.12.80 (20u)

“Gent in 1830”

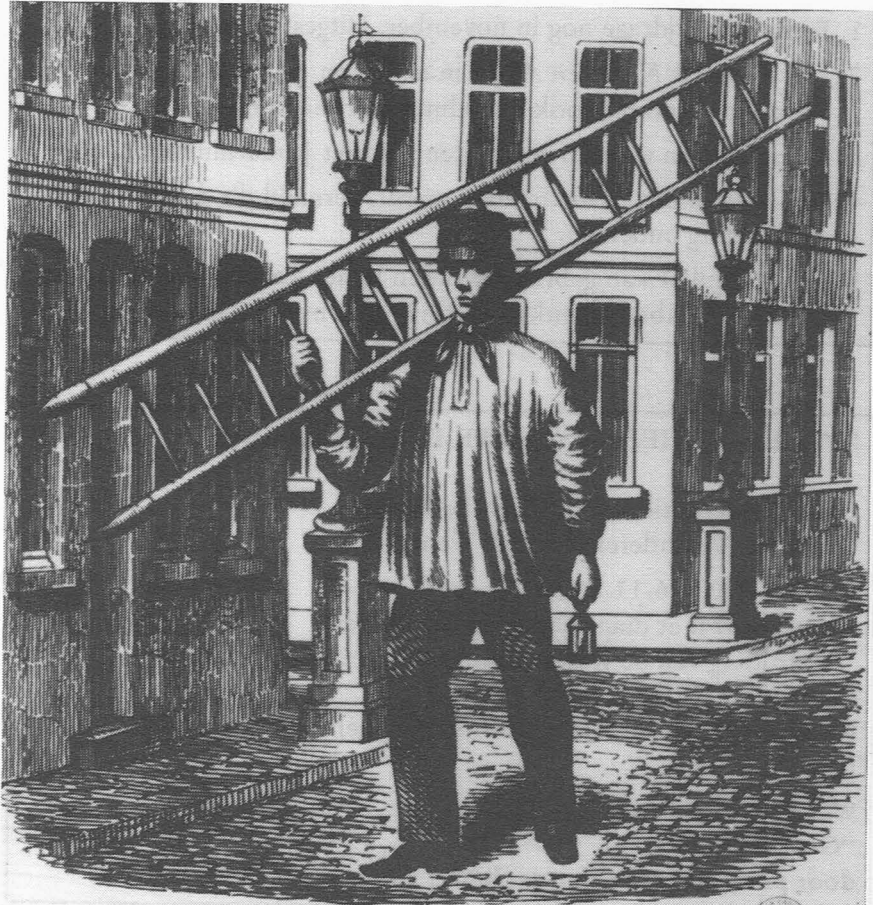
door prof. dr. H. *Balthazar* (RUG)

Zoekt U een passend geschenk ?

Schenk een abonnement op Ghendtsche Tydinghen.

Zo schenkt U een jaar lang lees- en kijkgenot.

LET OP : BIJDRAGE 1871 : 250 FR.

NIEUWJAARWENSCH

AAN DE INWONERS DER STAD GENT

door hunne nederige dienaren

DE LANTAARN-AANSTEKERS

1872.

GENT IN 1872

5 januari : In het Watergangstraatje genaamd Toveressensteeg op de hoek van de Nederpolder en van de Roskamstraat, is maandagavond een onbekende persoon in 't water gelopen en verdrongen.

Te Gent werden naamloze brieven verspreid in verband met het contract tussen de stad Gent en de Gasmaatschappij. Dit contract loopt tot 1 juli 1881. Hierover straks meer.

7 januari : In de Volkskeuken op het St. Veerleplein is nu ook koffie verkrijgbaar tegen twee centimes per kom.

Te Gent werd de Zetternamskring opgericht met als doel het behartigen van de Vlaamse belangen.

14 januari : Alles wordt duurder en duurder. De huishuur slaat op, de eetwaren slaan op. Alles slaat op uitgenomen de wedden van de kleine bedienden. (De Stad Gent)

19 januari : In een dechtfabriek op de Dendermondsesteenweg werd een meisje van tien jaar de linkerarm afgerukt.

De Heer Eugène De Smet, oud lid van het Nationaal Congres, en oud volksvertegenwoordiger, is op 18 januari overleden. Hij was 85 jaar oud en behoorde tot de katholieke partij.

5 februari : De Heer Ed. Cambier, geboren te Ronse op 26 december 1805 is te Gent overleden. Hij was een voorstander van de liberale partij. Zijn zoon zal gedurende vele jaren een belangrijk aandeel hebben in het politieke leven te Gent.

16 februari : Te Gent werd een commissie opgericht voor de viering op 1 april van de 300° verjaring van de inneming van Den Briel door de Watergeuzen. De leden zijn de Maere-Limnander, Heremans, Kerfijzer, Hipp. Metdepenningen, Sunaert, J. Vuylsteke, Edm. Willequet.

17 februari : Te Gent werd begin januari een naamloze nota verspreid in verband met het kontrakt tussen de stad Gent en de Gasmaatschappij. Het onderwerp van de nota werd behandeld in bijna al de Gentse kranten. Er verscheen een tweede nota en het bleek, dat de beide brieven opgesteld waren door Scribe. Het huidig kontrakt werd afgesloten op 11 juli 1846 en met een duur van 35 jaar, dus tot in 1881. De stad Gent betaalde 2,5 centimes per uur verlichting en per gaslantaren, de particulieren betaalden 30 cent, per M 3 en de fabrieken 25 cent per M 3. De gasmaatschappij stelde nieuwe tarieven voor en dit met ingang van 1872 in geval de stad het kontrakt thans wilde verlengen voor een periode van dertig jaar en dit met ingang in 1881 (dus tot in 1911) : stadsverlichting : 0,75 cent. per uur en per lantaren particulieren : 20 cent. per M. 3

een korting van 5 % tot 30 % voor grote verbruikers.

Het gemeentebestuur van Elsene had echter met dezelfde maatschappij een voordeliger kontrakt afgesloten, maar de Gasmaatschappij was niet bereid deze gunstige voorwaarden aan Gent te verlenen. Hierop besloot de gemeenteraad geen nieuw kontrakt met de Gasmaatschappij af te sluiten.

De haventrafiek nam stilaan uitbreiding

Jaar	Aantal Schepen	Totaal tonnemaat	Gemiddelde tonne- maat per schip
1866	365	62 710	172
1867	410	77 024	188
1868	427	73 949	173
1869	379	67 297	177
1870	382	72 809	190
1871	830	145 429	175
1872	567	111 438	195

De getallen voor 1871 zijn uitzonderlijk en een gevolg van de Frans-Duitse oorlog. In 1874 zal het aantal stoomschepen het aantal zeilschepen overtreffen.

De oorspronkelijke kaailengte van het Handelsdok in 1829 bedroeg :

164 meter; in 1866 waren er 314 meter kaai. De gemeenteraad besluit een nieuwe kaai in hout en met een lengte van 107 meter te bouwen. Tevens zal een nieuwe hangaar gebouwd worden. Beide werken samen zullen 67 600 fr. kosten.

De gemeenteraad besluit ook de Speldenstraat, die toegang geeft tot de Vrijdagmarkt te verbreden van vijf meter op tien meter.

19 februari : Een voorstel tot afschaffing van de Berg van Barmhartigheid wordt verworpen met vijftien stemmen tegen tien. In 1871 werden in totaal 92 601 panden ingebracht met een totale waarde van 882 587 fr. Hiervan hadden 30 938 panden een waarde kleiner dan vijf frank.

21 februari : Een negenjarig jongentje, sinds enkele dagen werkzaam in een spinnerij is donderdag door het tandwiel gegrepen en bijna geheel verbrijzeld. Zou het nog geen tijd worden om een wet te stemmen op het werk van kinderen in de fabrieken ? (Gazette van Gent)

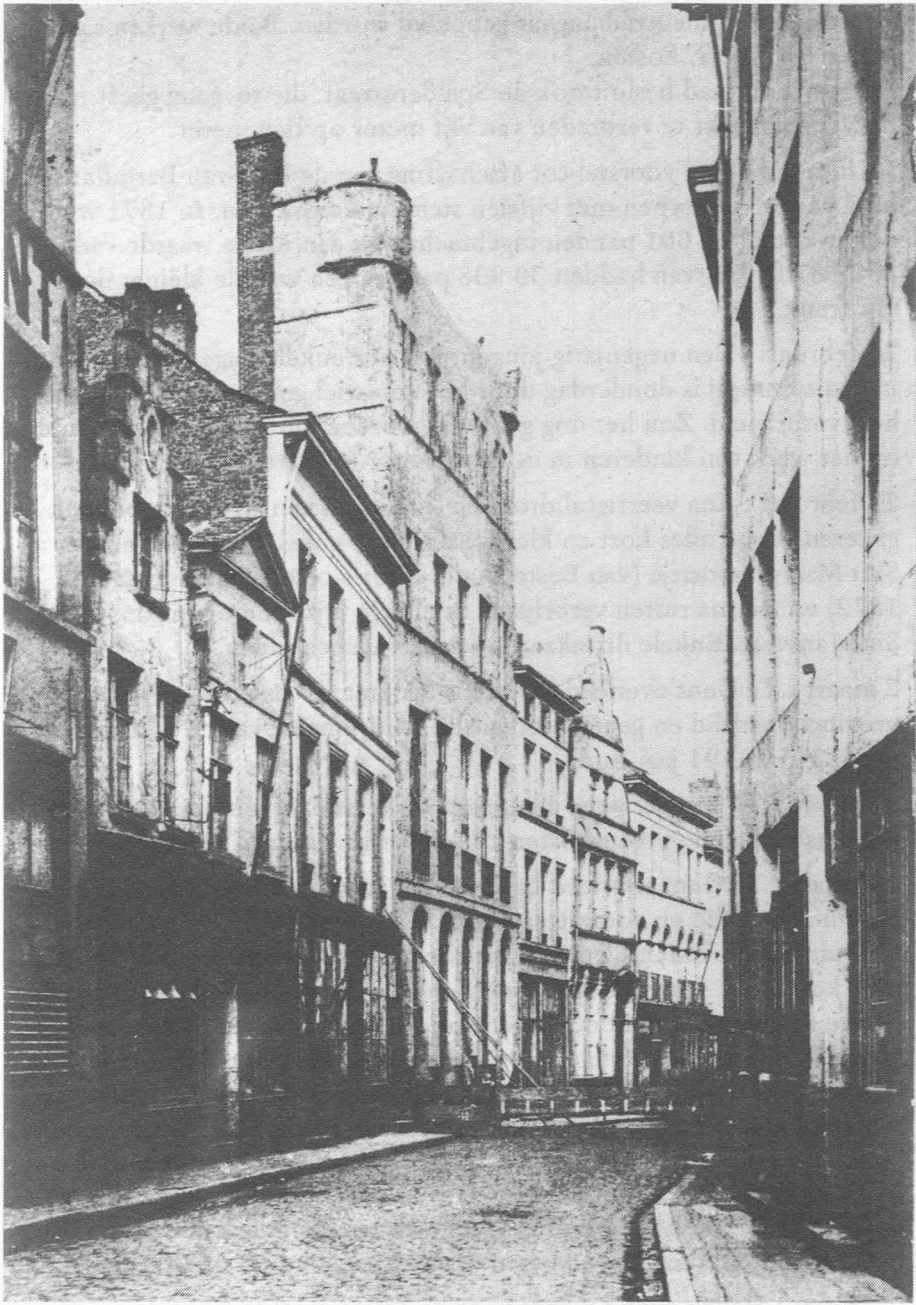
23 februari : Een veertigtal dronken lotelingen van Ledeberg hebben gisteren avond alles kort en klein geslagen in enkele kroegen van het Sint-Maartenstraatje (van Bestormstraat tot Korte Violettenstraat in 1872) en daarna ruiten verbrijzeld in enkele bijzondere huizen van de Sint-Jansvest. Enkele dronkaards werden aangehouden.

2 maart : Te Gent overleed Maertens-Peckmans, bankier, gewezen provincieraadslid en gemeenteraadslid, oud senator voor de katholieke partij. Hij was 91 jaar oud.

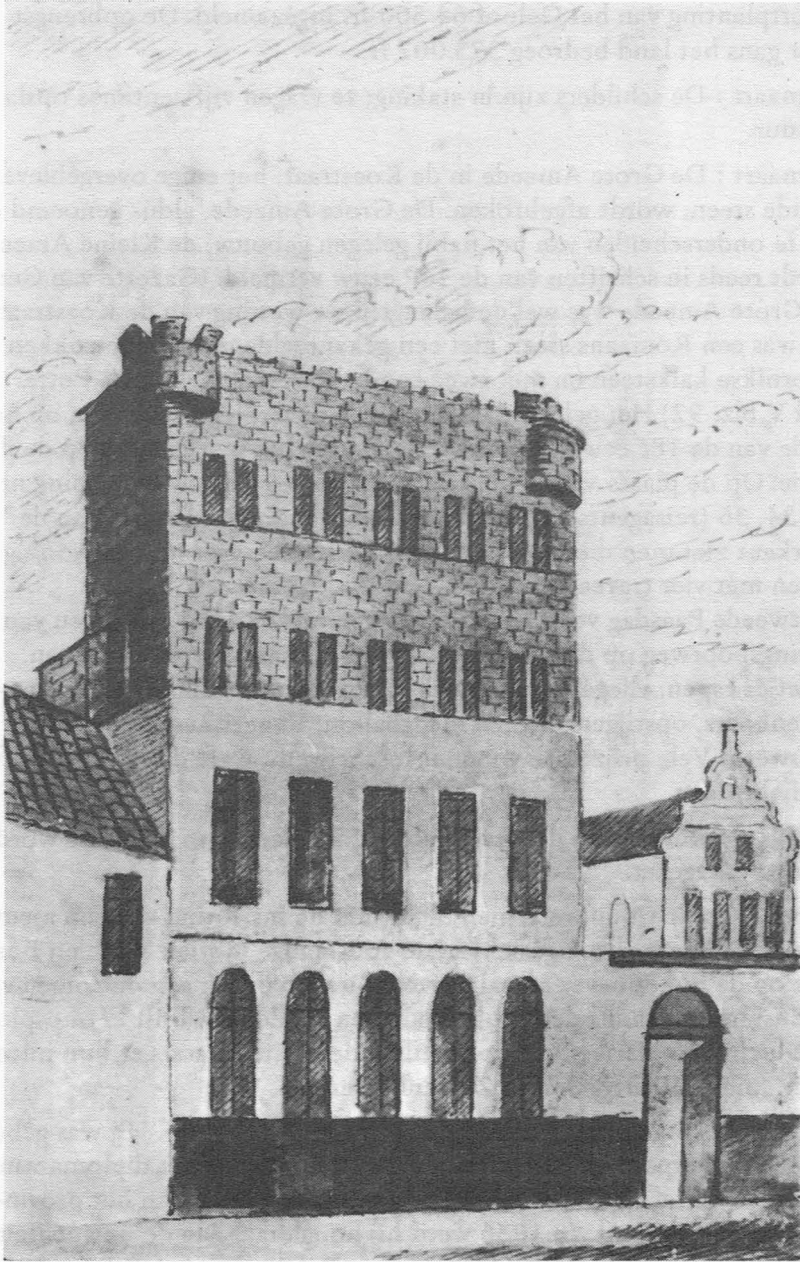
11 maart : Te Brussel werd Langrand bij verstek veroordeeld tot tien jaar opsluiting, de proceskosten en het verlies van zijn burgerrechten.

18 maart : Te Gent overleed baron Fred. van der Bruggen-de Naeyer, provincieraadslid en voorzitter van de Katholieke Kring van Gent. De huidige schietstand werd opgericht in de Bijlokemeersen in 1858; men kon enkel schieten op honderd meter. Thans beschikt men over betere geweren en moet de schietbaan verlengd worden. Reeds heel wat plannen werden gemaakt om een nieuwe schietstand aan te leggen. Zo ziet men op het plan van B. J. Saurel van 1863 een ontwerp van schietstand aan de Dampoort. De gemeenteraad beslist thans de schietstand in de Bijloke uit te breiden : het schietveld zal een breedte hebben van 90 meter en 350 m. diep. Het ontwerp voorziet 23 schiet-schijven : tien op honderd meter, acht op tweehonderd meter en vijf op driehonderd meter. De kosten worden geraamd op 65 000 fr.

23 maart : Heden avond wordt voor de eerste maal te Gent de opera Rienzi van Richard Wagner opgevoerd. De eerste opvoering had plaats

De Grote Ameede (Koestraat)

De Grote Ameede (Koestraat)

te Dresden in 1842.

24 maart : In 1871 werd in het bisdom Gent voor het Werk voor de Voortplanting van het Geloof 64 500 fr. ingezameld. De opbrengst voor gans het land bedroeg 323 007 fr.

27 maart : De schilders zijn in staking; ze vragen vijf centimes opslag per uur.

30 maart : De Grote Ameede in de Koestraat, het enige overgebleven aloude steen, wordt afgebroken. De Grote Ameede, aldus genoemd om het te onderscheiden van het nabij gelegen gebouw, de Kleine Ameede, wordt reeds in schriften van de 14° eeuw vermeld. (Gazette van Gent) De Grote Ameede was wel de belangrijkste woning van de Koestraat; het was een Romaans steen met een gekanteelde gevel opgetrokken in Doornikse kalksteen en met twee ronde hoektorens. (zie De Potter deel V blz. 92) Het gelijkvloers en de eerste verdieping werden op het einde van de 18e eeuw verbouwd, wat duidelijk merkbaar is op de illustratie. Op de plaats van de Grote Ameede staat thans de woning nr. 32, 34, 36 (reisagentschap en winkel voor damesklederen). Van de overkant ziet men duidelijk, dat de twee huizen vroeger een woning waren met vier traveeën.

Op tweede Paasdag volksfeest ter gelegenheid van het aanleggen van de ringspoorweg op de Begijnhoflaan en Blaisantvest. Tournooien, balletjes rapen, vliegend paard, wit en zwart, mastklimmen, locomotievenkoers, opstijgen van een luchtballon, Venetiaanse verlichting, vuurwerk. Vele prijzen te winnen. Inschrijven : Café du chemin de fer, Begijnhoflaan.

3 april : De afbraak van de citadel en het nivelleren van de grond wordt ijverig voortgezet.

5 april : Op de Coupure is men bezig met de inrichting van een nieuw hospitaal. Het wordt ingericht in de voormalige fabriek Van den Bosche op de linker oever en zal toevertrouwd worden aan de zorgen van de Zusters, die thans de Bijloke bedienen. Bedoeld wordt het hospitaal Toevlucht van Maria. Op 8 april zullen de eerste Zusters er hun intrek doen. (zie L. Elaut : Gentse Ziekenhuizen blz. 151)

6 april : Te Moortsele overleed Constant Philip Serrure. Hij was geboren te Antwerpen op 22 september 1805. Nadat hij het diploma van doctor in de rechten had behaald, werd hij archivaris van het provinciaal archief te Gent. In 1836 werd hij hoogleraar aan de universiteit te Gent en doceerde de geschiedenis van België en van 1854 tot 1864 ook de Nederlandse taal en letterkunde. Als rector van 1855 tot 1857 had hij heel wat moeilijkheden door de politieke twisten (gevallen

†
PRIEZ POUR L'ÂME
 de Monsieur
Constant Philippe
SERRURE,

Epoux de Dame
Mathilde Jeanne Van Damme,

*Professeur à l'Université de Gand (1835-1871)
 et Recteur de la même Université (1855-1857)
 né à Cluvero, le 22 Septembre 1805,
 décédé à Moortzele le 6 Avril 1872.*

Les justes vivront éternellement et leur récompense est près du Seigneur.

Sap. v. 16.

Quand l'iniquité triomphait et que le mensonge dictait ses lois, il n'a jamais cessé de défendre la vérité.

Eccles. chap. 49, v. 4.

Souvenez-vous de moi et n'oubliez jamais les services que j'ai rendus.

Esd. chap. 2, v. 13.

R. I. P.

Brasseur en Laurent en tussenkomsten van bisschop Delebecque en minister De Decker).

C. Serrure gaf samen met Blommaert het eerste Vlaams tijdschrift na 1830, de Nederduitsche Letteroefeningen uit in 1834; samen met Blommaert stichtte hij de Maetschappij der Vlaemsche Bibliophilen in 1838. Hij gaf een groot aantal Middelnederlandse teksten uit en stichtte het wetenschappelijk tijdschrift Vanderlandsch Museum voor Nederduitsche letterkunde, oudheden en geschiedenis (1855-1863), tijdschrift dat bijna volledig door hem werd gevuld. Hij bezat een uitgebreide verzameling manuscripten, o.a. van Hadewijch, Ruusbroec, enz., manuscripten, die thans eigendom zijn van de Universiteitsbibliotheek te Gent. Hij werd te Bottelare begraven.

18 april : Overkort zullen in het station de nieuwe toegang en de wachtzalen geopend worden.

Het dividend voor 1871 van de aandelen van de maatschappij La Lys bedraagt 182 fr. (waarde aandeel op de beurs : 2900 fr.)

20 april : Het Hotel de Coninck op de Nederpolder, oud lokaal van de Melomanen, is gisteren verkocht voor 170 000 fr. aan de heer J. Casier-de Hemptinne, senator. Het gesticht voor oogziekten bestuurd door de Zusters van de Kindsheid Jezus, zal er zich vestigen.

29 april : De gemeenteraad keurt de aankoop goed van een stuk grond groot 2500 M 2. voor 72 000 fr. in de Laurierstraat en dit voor de aanleg van de huidige Guinardstraat.

Met de aarde afkomstig van het afgraven van de Citadel zal de Bijlokelaan (= Martelaarslaan) worden opgehoogd.

12 mei : Openbare verkoping : Herberg De Fortuin, Lange Munt 25 met afzonderlijke kelder in het Schoenlappersstraatje, groot 108 m 2. Verhuurd tegen 550 fr. per jaar. Kelder tegen 11 fr. per maand.

15 mei : Er zouden onderhandelingen zijn tussen de stad Gent en de regering over het inrichten van een station buiten de Kortrijkse poort om te verhinderen, dat de sneltreinen van Brussel naar Oostende nog in het huidig station moeten komen, wat een verlies van twintig minuten betekent.

16 mei : De herstellingswerken van het stadhuis vorderen goed. We hebben in het werkhuis van beeldhouwer Van Eenaeme de in blauwe hardsteen gebeeldhouwde ornamenten gezien, die de grote trap van de ingang zijde Hoogpoort moeten versieren.

17 mei : Door de correctionele rechtbank te Gent werd August Daele, gewezen bankier te Gent en voortvluchtig, bij verstek veroordeeld

1e voor enkel bankroet : drie maand gevangenis 2e voor 51 gevallen van misbruik van vertrouwen : 51 maal twee maand gevangenis en een boete van duizend frank. Aug. Daele was de uitgever van de Beurzen-courant, die hij in 1870 verkocht had aan Eug. Vander Haeghen.

18 mei : Te Gent overleed Camille De Bast, oud 64 jaar. Hij was een van de grootste fabrikanten te Gent en was oud-senator voor de liberale partij. Op de begrafenis werden toespraken gehouden door Delecourt, gewezen senator; door Ad. De Meulemeester in naam van het bestuur der Burgerlijke Godshuizen, door Wiemer, schoolhoofd in naam van de Vrijheidsliefde, door Ch. Desmet, nijveraer en door M. De Neef, bureeloverste bij de firma De Bast.

27 mei : Door de wet van 12.8.1871 werd de kiescijns voor de provinciale verkiezingen op 20 fr. en de kiescijns voor de gemeenteraadsverkiezingen op tien frank gebracht.

Het Belgisch Kieswetboek van 18 mei 1872 bepaalde :

Art. 1. Om algemene kiezer te zijn met men :

1e Belg zijn door geboorte of de grote inburgering bekomen hebben;

2e Een en twintig volle jaren oud zijn;

3e In de Staatskas 42 fr. 32 centimes rechtstreekse belastingen, patenten medebegrepen, storten.

Art. 2. Om provinciale kiezer te zijn moet men :

1e Belg zijn door geboorte of de inburgering bekomen hebben;

2e Een en twintig volle jaren oud zijn;

3e In de Staatskas, de som van 20 frank in rechtstreekse belastingen, patenten medebegrepen, storten.

Art. 3. Om gemeentekiezer te zijn moet men :

1e Belg zijn door geboorte of de inburgering bekomen hebben;

2e Een en twintig volle jaren oud zijn;

3e In de Staatskas, de som van 10 frank in rechtstreekse belastingen, patenten medebegrepen, storten.

Verder moet nog vermeld worden, dat door de wet van 24.11.1871 de rechtstreekse belasting op de herbergen vervangen werd door accijsrechten, die niet in aanmerking kwamen voor de berekening van de cijns voor de parlementsverkiezingen. Het doel van deze wet was aan een groot aantal herbergiers, die vermoedelijk meestal liberaal stemden, het kiesrecht te ontnemen.

Welke gevolgen had deze wijziging van de kieswetten voor het Gents kiezerskorps ?

Jaar	Aantal stemgerechtigden		
	voor het parlement	voor provincieraad	voor gemeenteraad
1870	3 917	3 957	4 122
1871	4 107	4 160	4 166
1872	4 310	5 229	6 517

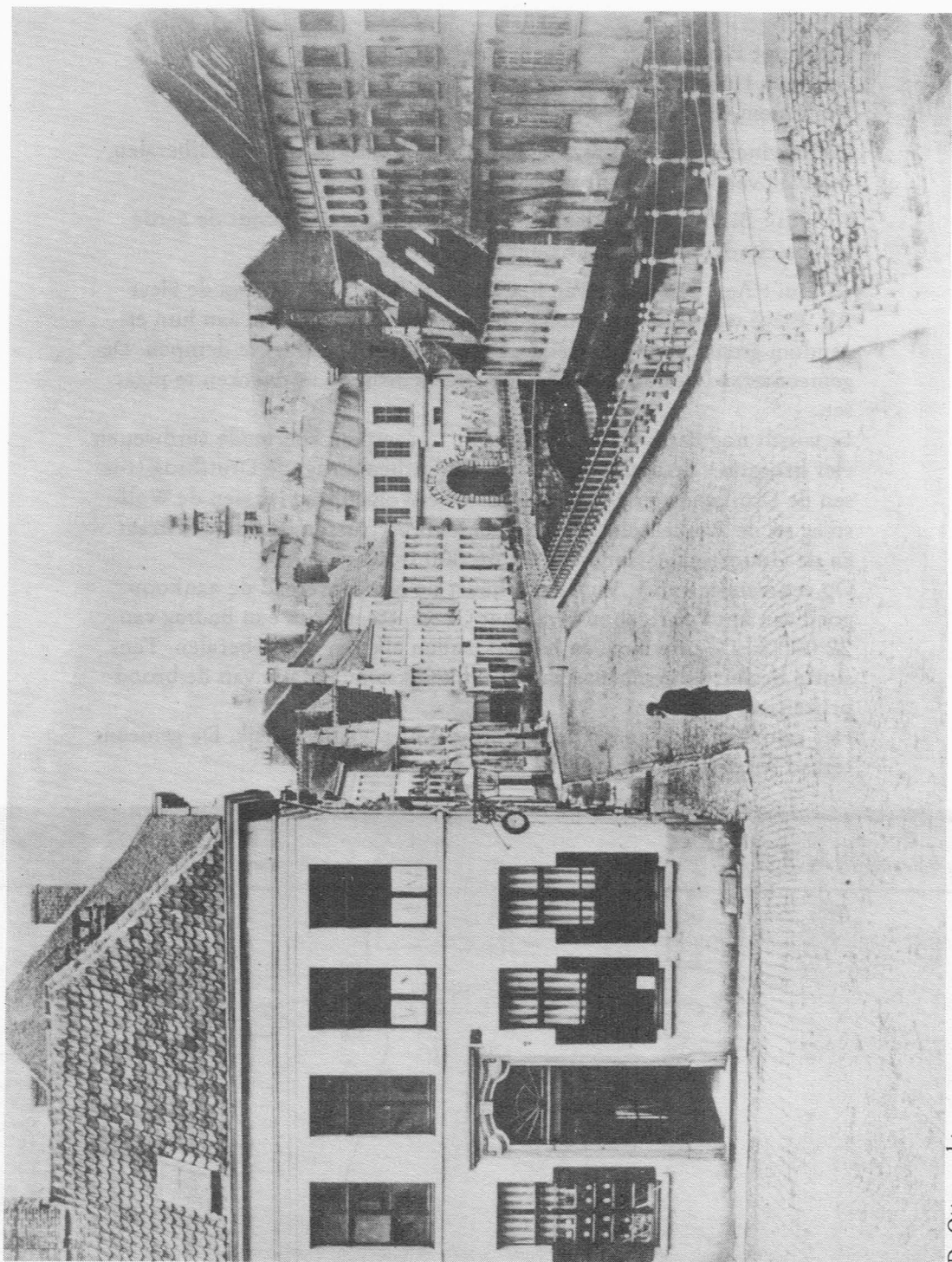
In 1872 telde de stad Gent 127 197 inwoners. Aan de hand van de gegevens van de volkstelling van 1866 zal de vermoedelijke mannelijke bevolking ouder dan 21 jaar ongeveer 38 480 personen geteld hebben. Volgens het bedrag van de betaalde belasting kunnen we de Gentse bevolking in groepen indelen.

Bedrag belasting

42,32 fr. of meer	4 310	11,2 % of 1 op 9
20 fr. of meer	5 229	13,6 % of 1 op 8
10 fr. of meer	6 517	16,9 % of 1 op 6
minder dan 10 fr.	31 963	83,0 % of 5 op 6

Slechts één man op negen ouder dan 21 jaar had stemrecht voor het parlement, vijf mannen op zes hadden geen stemrecht voor de gemeenteraad. Een groot aantal kiezers bekwam maar stemrecht nadat ze gegerfd hadden van hun ouders. Het kiezerskorps telde dan ook weinig jongeren. Als gevolg van de nieuwe kieswetten werden de provincieraaden ontbonden en hadden op 27 mei provinciale verkiezingen plaats. Het kieskanton Gent telde 5 974 kiezers : 5 229 Gentenaars en 745 van drie andere gemeenten. (Drongen, Mariakerke en Vinderhoutte) Te Gent werd enkel een liberale lijst voorgesteld, waardoor er geen kiesstrijd was en waardoor ook de opkomst gering was. Normaal schenken we weinig aandacht aan de verkiezingen voor de provincieraden. Thans geven we de namen van de verkozen te Gent en wel omdat we verschillende onder hen later opnieuw zullen ontmoeten.

Cardon Goossens	1707
Rod. de Kerchove de Denterghem	1710
Delecourt Emiel	1721
De Meulemeester Ad.	1707
Dumont Alexis	1727
Dury Jan	1797
Heremans Jacob	1707
Van de Kerchove Lodewijk	1715
Van Loo Karel	1718
Van Hollebeke Karel	1715
Van Ootegem Ad.	1714

De Ottogracht

Willequet Edmond	1722
De Deyn Hubert	1723
Verbessem Charles	1709

De provincieraad telde tachtig leden : 62 katholieken en 18 liberalen, waarvan veertien te Gent verkozen.

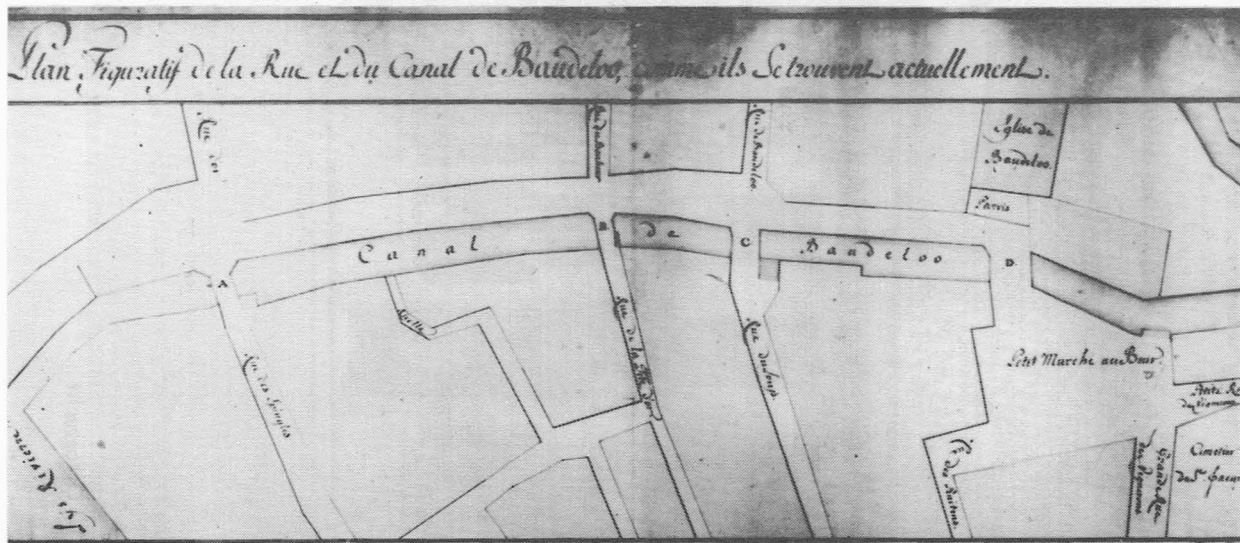
12 juni : Bij middel van een Amerikaanse spoorweg wordt de aarde van de citadel naar de Bijlokemeers gevoerd.

15 juni : Aan de overste van het klooster Doornzele en aan de Heer All. Fiévé wordt de toelating gegeven een waterloop, die aan hun eigendom grenst in de Priesterstraat (= Doornzelestraat) te dempen. De gemeenteraad besluit ook tien nieuwe elektrische uurwerken te plaatsen.

Er wordt nog besloten de Ottogracht te dempen. Hiermede verdwenen vier bruggen : de Baudeloobrug of Bibliotheekbrug, de Druifbrug (tussen de Druifsteeg en de Baudeloolei) de Wolvenbrug (tussen de Wolfsteeg en de Baudeloolei) en de Speldenbrug (tussen de Speldenstraat en de Goudstraat). Het werk zal 66 000 fr kosten.

Op een verslag van J. Vuylsteke keurt de gemeenteraad de aankoop goed van het Poortgebouw van het Gravensteen voor een bedrag van 22 000 fr. De provincie en het rijk zullen elk een derde betalen. Tenslotte besluit de gemeenteraad de wekelijkse publicatie van de broodprijzen af te schaffen.

Het aantal bedienden op het stadhuis is nog weinig talrijk. De gemeenteraad bepaalt het personeelskader, dat omvat :

	<u>jaarwedde</u>
een gemeentesecretaris	6000 - 7000 fr.
een archivaris	2500 fr.
een hulp-archivaris	1900 - 2100 fr.
een bediende archieven	1200 fr.
vier bureauchefs	3000 - 3500 fr.
vier onder-bureauchefs	2400 - 2800 fr.
zes bedienden 1e klas	1900 - 2100 fr.
acht bedienden 2e klas	1500 - 1700 fr.
acht expéditeurs	750 - 900 fr.

Heel wat diensten worden verpacht (innen marktgeden, enz.), waardoor men geen personeel voor deze diensten nodig heeft.

De bevolkingsregisters worden gehouden door de politie. Er is ook nog een bureau voor het bestuur van de openbare werken.

De stad Gent verkoopt aan de Staat een stuk grond groot 1300 M 2 en gelegen hoek Bagattenstraat en Guinardstraat en bestemd voor de gebouwen van het bestuur der Directe belastingen tegen 45 fr. per vierkant meter.

19 juni : Pater Benedictijn Dom Hildebrand, in de wereld Félix de Hemptinne, heeft zondag met veel plechtigheid zijn eerste mis opgedragen in de nieuwe kapel van het weeshuis van Sint-Jozef, door zijn vader opgericht te Maaltebrugge.

23 juni : De Kon. Maatschappij De Melomanen heeft te Brugge een concert gegeven ten voordele van het standbeeld Jan Breidel en Pieter De Coninck, dat te Brugge zal worden opgericht.

1 juli : Na de nieuwe kieswetten werden ook de gemeenteraden ontbonden en hadden gemeenteraadsverkiezingen plaats.

Op 23 juni had de liberale associatie de kandidatenlijst vastgesteld. Op de poll werden 36 kandidaten voorgedragen, waarvan er 31 moesten worden aangeduid. Aan de poll namen 473 leden deel. de Kerchove bekwam 451 stemmen, Andries op de 31e plaats 322 stemmen. Vijf kandidaten kwamen niet in aanmerking : Pijnaert (275 st.), Laurent (269 st.), Thomas (259 st.), Devigne (230 st.) en W. Rogghé (175 st.) Van deze vijf kandidaten was enkel Laurent reeds lid van de gemeenteraad. De liberale kranten geven geen commentaar op de uitslag van de poll, waardoor we uit deze bron niet vernemen waarom Laurent werd geweerd. Een tweehonderd leden van de liberale associatie hadden dus niet voor Laurent gestemd. Waarom ? Een aantal hebben hem hun stem geweigerd om de houding van Laurent tegenover het Nederlands, anderen waren het vermoedelijk niet eens met zijn sectarisme,

tenslotte zullen een aantal middenstanders hem zijn activiteit in verband met een coöperatieve hebben kwalijk genomen.

Van de 31 kandidaten zetelden reeds 24 in de gemeenteraad, aangevuld door zeven nieuwe kandidaten, waarbij we Paul Voituron ontmoeten, die tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in 1869 niet meer was voorgedragen, P. Voituron zal zijn verwijdering uit de gemeenteraad niet vergeten; straks zien we dit wel.

Zes gewezen gemeenteraadsleden hadden zich teruggetrokken : Am. Deleu, koopman, Jules de Hemptinne, fabrikant, A. de Maere-Limnander, grondeigenaar, Ferd. Vanderhaeghen, grondeigenaar, G. Scribe, nijveraer, Van der Malen, koopman.

Op 30 juni verscheen het kiesmanifest van de liberale partij, waarin werd opgekomen voor de prioriteit van het burgerlijk gezag en voor het openbaar onderwijs.

Er was ook een oppositielijst, die werd voorgesteld door de katholieke kranten. Door wie deze lijst werd samengesteld is niet te achterhalen. Zeker is, dat een vijftal personen, nl. P. De Smet-Morel, Aug. Hooreman, Fr. De Graet-Bracq, Jules Voortman en Vercruyssen-Bracq deze kandidatuur niet aanvaardden en dit per brief aan de kranten mededeelden. Zo schreef J. Voortman :

Gent, vrijdag avond (28en Juni 1872).

Heer opsteller van de
"Journal de Gand".

Teruggekeerd van eene reis van eenige dagen, deelt men mij een nummer mede van het blad "Le Bien public"; waarin ik mijn naam vind op eene lijst van kandidaten der oppositie, voor de kiezing van den gemeenteraad.

Ik heb de eer u te verwittigen dat ik die kandidatuur op de meest volstreckte wijze weiger en dat ik niemand gemachtigd heb, haar de kiezers voor te dragen.

Ik verzoek u dezen brief, enz.

Jules Voortman.

(De Stad Gent : 30.6.1972)

Op de oppositielijst, die ook 31 namen telde, ontmoeten we drie namen, die voorkwamen op de lijst van het Gentsche Vrij Kiezerskorps tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 26 oktober 1869, nl. Claeys-Waterloos, De Meersman F. en Hebbelynck Frans, avoué. Er is dus geen verband tussen de oppositielijst van 1869 en van 1872. Op 29 juni besprak De Stad Gent de kandidaten van de lijst, kandidaten, die geen werkelijke rol speelden in het politieke leven te Gent. Frans de

Potter, hoofdopsteller van het Fonsenblad, was kandidaat op de oppositielijst.

Op 28 juni schrijft Le Bien Public : "Nous engageons nos lecteurs à accorder leurs suffrages à tous les candidats dénommés sur cette liste". Maar op 30 juni moet onze krant erkennen : "Voortman et Vercruysen-Bracq ont été portés erronément sur la liste de l'opposition; ce n'est pas, comme le dit effrontément Le Journal de Gand, par une rouerie cléricale, c'est à la suite d'un malentendu, auquel aucun clérical n'a été mêlé". In Le Bien Public verschijnen twee brieven van De Smet-Morel, De Graet-Bracq en Aug. Hooreman. "Nous n'avons jamais songé à solliciter les suffrages de nos concitoyens. Mais nous n'hésitons pas d'un autre côté à proclamer hautement que nous nous séparons complètement du conseil actuel sur le terrain administratif et communal. Nous ne pourrions accepter de mandat que si les suffrages de nos concitoyens envoyaient en même temps au conseil de la commune ceux des candidats de l'association libérale avec lesquels nous nous trouvons d'accord sur la question du port de Gand". In een tweede brief verklaart De Smet-Morel : "Je suis et reste libéral aujourd'hui comme je l'étais hier. J'affirme avec mes amis politiques que les hommes de l'hôtel de ville compromettent l'opinion libérale".

Ziehier de uitslag van de verkiezing :

LIBERALE LIJST

de Kerchove de Denterghem Karel, uittredend lid	3775
Wagener Aug., hoogleraar	3714
Levison Désiré	3741
Vermandel Louis	3711
Pickaert Karel, brouwer	3741
Lebègue Karel, advocaat	3723
Dubois Adolf, advocaat	3731
De Coster Wittocx Jan, fabrikant	3734
Burggraeve Ad., hoogleraar	3743
Van den Berghe Joz., eigenaar	3598
Andries Karel, hoogleraar	3714
Hulin Jules, grondeigenaar	3741
Van Heuverswyn Frans, fabrikant	3740
Fredericq Cesar, dokter	3725
Van den Berghe Engelbert, eigenaar	3699
Van Hecke Edmond, grondeigenaar	3720
Dumont Alexis, dokter	3735
Motte Jules, handelaar	3731

Groverman Octaaf, advocaat	3368
De Meulemeester Adolf	3697
Duhayon-Van Duyn, handelaar	3717
Dierman-Seth, fabrikant	3757
Guequier-Dutry Jules, grondeigenaar	3725
Vuylsteke Jules, advocaat	3652
Colson Hendrik, ingenieur	3740
De Smet, bestuurder der Gentse vlasspinerij	3750
Van der Heyden Gustaaf, fabrikant	3661
Van der Meersch Emiel, geneesheer	3672
Van Hollebeke Karel, advocaat	3705
Vervier C.	3371
Voituron Paul, advocaat	3732

Onder de verkozenen vinden we een zevental grondeigenaars, zes advocaten, drie dokters, drie hoogleraars en een negental nijveraars of kooplieden.

De oppositielijst behaalde gemiddeld een 1900 stemmen.

De liberalen hadden ongeveer 66,2 % van de uitgebrachte stemmen, de oppositielijst ongeveer 33,8 %. Te Gent was het kiezerskorps voor de gemeenteraad met 2 351 kiezers aangegroeid (of 56 %). We stellen vast dat de verhouding tussen de liberale en de niet-liberale kiezers - dit met uitzondering van de gemeenteraadsverkiezingen van 1869, waar de liberalen slechts 58,6 % van de stemmen hadden behaald - niet is veranderd. We vermoeden echter, dat de politiek gevolgd door het katholiek ministerie de Theux-Malou (7.12.1871 tot 11.7.1878) de uitslag van de verkiezing te Gent heeft beïnvloed.

De dag na de verkiezing was er feest bij de liberalen. De fanfare van de Gentse Vlasfabriek bracht een serenade aan de burgemeester. De Melomanen brachten een serenade aan de burgemeester en aan Jules Motte, voorzitter van de Melomanen.

Le Bien Public brengt volgend commentaar op de uitslag: "Notre défaite d'hier ne nous a pas surpris. Nous nous y attendons; elle était inévitable, surtout après les incidents qui étaient venues la veille de l'élection briser l'élan de l'opposition." En verder: "de l'aveu les libéraux eux-mêmes l'homme de la situation: ce n'est pas plus M. Laurent, ce n'est plus même M. le comte de Kerchove, c'est le colporteur de vader Cats, c'est le sieur Vandermeulen".

In 1872 werd de wijk Sint-Amandsberg van de gemeente Oostakker een afzonderlijke gemeente met 4 416 inwoners. Er waren 191 ingeschreven kiezers en 183 namen aan de verkiezing deel. De liberale lijst van Aug. Van Geert behaalde 86 stemmen, de katholieke lijst van Al-

†
Bidt voor de Ziel
 VAN
Ferdinand Augustijn Snellaert,

Dochter in de Geveerde, lid der Koninklijke Akademie van België, hief wilskend lid van het Koninklijke nederlandsche Instituut, een ridde van vorstelijke orde, geboren te Kortrijk, den 21 July 1809, en overleden te Gent, den 3 July 1872.

Mij was een goede broeder en bloedverwant, een wellespise vriend, een menschelevens als het waarnemen geveerde, een vruige voorstander van more, de taal en wetenschap en ippeig in wachendelyk loof; maar van letterkunde en wetenschap seuseveltydichapen, nieuwsof. Wat god kon gewandig zij.

Betrokken uit zijne stryden.
 De lesste begint met de signen, en de wevalhingsoedepening met de voorvoeren hebben op de landeslede.

Eigen leven is de grootheid.
 De de volheid van een volk.
 Waar dit leven; sich verstande,
 Eigen spraak is de echte toek.

De Wetenschap heeft geene grenzen.

Naai mild het god, voor allen;
 Maakt op den steen iets wellen,
 Yeeng gods niet: waarom?
 Deo wil en nie niet om.

En woude de dood, dan zegt gij gel: ik kon;
 De betraachte 's goede en raag niet om.

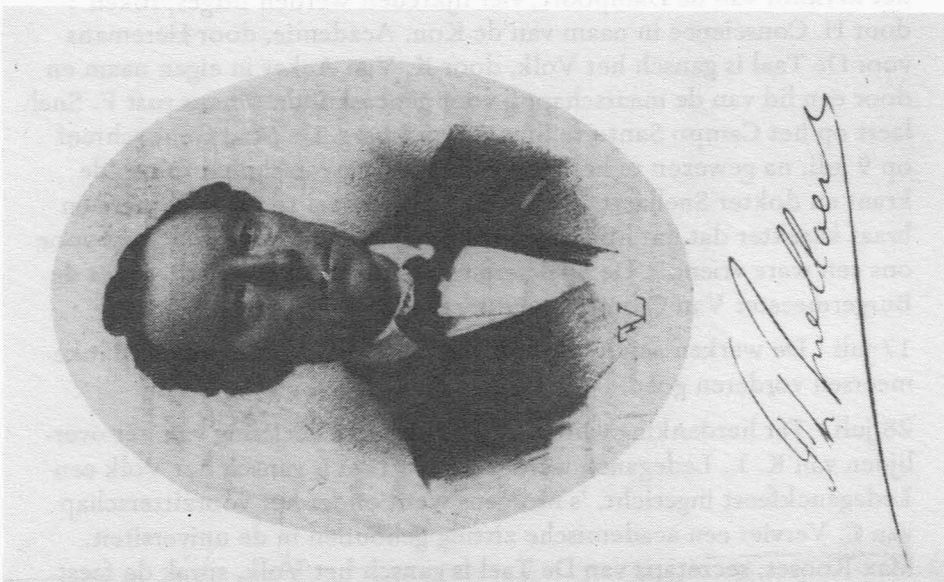
God hierbinnen wilde ons lyden,
 Het wille dat is Hem bekend;

Inch geveit na zo veel stryden,
 Incht der smert een salig end.

De de voorpraak de pleyigen en de beuinding van Unus sum, vichore anne gheben, Meer! God seun de rid de drekken overledenen, die gijn weonustepelyk het lesste, naar uw vombeld gachepou heb, voor die Nieuw Woed steerk gevonden, en de God. Mensche van het konis gesteren is, het eenwige, het volmaekte geluk.

R. I. P.

Stemdr. van Ercmond, Van Looy, te Gent.

fons Braeckman 97 stemmen en bekwam dus al de zetels.

3 juli : Heden overleed te Gent Ferdinand Snellaert. Hij was geboren te Kortrijk in 1809. Hij werd gezondheidsofficier te Utrecht en bleef in Nederland tot in 1835. Daarna studeerde hij nog twee jaar aan de universiteit te Gent en vestigde er zich als dokter in 1838. Hij was medestichter van De Tael is gansch het Volk in 1836 en schreef literaire bijdragen in het door hem gestichte Kunst- en Letterblad. Snellaert beseft echter dat literatuur onvoldoende is om de Vlaamse belangen te dienen. Samen met Blommaert neemt hij het initiatief voor een eerste petitionnement in 1840 (de tekst van de petitie is vermoedelijk van Blommaert). Natuurlijk is Snellaert een van de stichters van het Vlaamsch Gezelschap in 1846, is bij de stichting van het tijdschrift De Eendragt in 1846, lid van de redactieraad en zal in 1849 de openingsrede uitspreken op het Eerste Nederlandsch Congres te Gent, congres voornamelijk op initiatief van Snellaert ingericht. Hij is verslaggever van de Grievencommissie opgericht in 1856. We ontmoeten Snellaert opnieuw op de eerste vergadering van het Vlaamsch Verbond te Brussel in 1861. De bedoeling was tijdens de verkiezingen enkel kandidaten te steunen, die het programma van het Vlaamsch Verbond zouden aanvaarden. Te Gent liepen de pogingen om een Vlaams front te vormen boven de partijtwisten op een mislukking uit. Reeds einde 1860 had Snellaert de liberale partij verlaten. Snellaert werd begraven op het kerkhof van de Dampoort; vier lijkreden werden uitgesproken : door H. Conscience in naam van de Kon. Academie, door Heremans voor De Taal is gansch het Volk, door K. Van Acker in eigen naam en door een lid van de maatschappij voor geneeskunde. Thans rust F. Snellaert op het Campo Santo te Sint-Amandsberg. De Stad Gent schreef op 9 juli, na gewezen te hebben op de meningsverschillen tussen de krant en dokter Snellaert : "Hij zelf had een veel te verdraagzaam en braaf karakter dat dat hij daarom onze vijand zou wezen. Hij was voor ons een ware vriend". De Snellaertstraat gaat van het Meerhem tot de Burgermeester Van Crombrughestraat (aan de Tolhuislaan).

17 juli : De werken aan het lokaal van de schijfschieting in de Bijloke-meersen vorderen goed.

28 juli : Ter herdenking van de vijfentwintigste verjaring van het overlijden van K. L. Ledeganck werd door De Tael is gansch het Volk een Ledeganckfeest ingericht. 's Morgens werd onder het voorzitterschap van C. Vervier een academische zitting gehouden in de universiteit. Max Roosees, secretaris van De Tael is gansch het Volk, sprak de feestrede uit. 's Namiddags werd een optocht gehouden naar het graf van

Ledeganck. In de stoet begeleid door het muziek van de Weesjongens en de fanfare van de maatschappijen De Noordster en De Eendracht stapten afvaardigingen van talrijke maatschappijen van Gent en omgeving. In zijn toespraak riep P. Geiregat De Vlamingen op voor de strijd voor herstel van hun grieven. Andere toespraken werden gehouden door K. Ledeganck, H. Keurvels en J. Hoste. Daarna had in Het Posthotel een banket plaats, waarop talrijke feestdronken werden gehouden, voorgesteld door Vervier, Jan Ledeganck, Jan ten Brink (Den Haag), J. De Geyter (Geuzen Antwerpen), Van Beers, Julius Hoste, Heremans, Max Rooses, W. Rogghé en J. Sabbe. Uit alles blijkt dat het feest een liberale manifestatie was.

Men vraagt remplaçanten aan 1000 tot 1200 fr. Vijftig tot honderd frank voor het aanbrengen van een man.

31 juli : De werken door het huis Ferd. Lousbergs om een artesische put te boren, zijn na lange arbeid geslaagd. Men denkt dat het debiet 50 000 liter per 24 uur zal bedragen. De bron werd gevonden op een diepte van 170 meter.

14 augustus : De inwoners van de Herderstraat (zijstraat Drongensteenweg) klagen er over, dat hun straat geen riolering heeft en niet is verlicht.

16 augustus : Bij graafwerken aan het Rabot en de Begijnhoflaan zijn een aantal grafzerken uit de bedding van de rivier gehaald. Ze zijn afkomstig van het Sint-Jacobs- en het Sint-Niklaaskerkhof.

14 september : Men meldt uit Brussel de dood van Karel Louis Spilthoorn, advocaat bij het beroepshof. K. L. Spilthoorn speelde een rol te Gent in 1848. (zie artikel Gent in 1848 in Ghendtsche Tydinghen maart 1976).

15 september : Te Gent wordt een internationale schietwedstrijd gehouden. De zaterdag werd het feest aangekondigd door het luiden van de grote klok en door beiaardspel.

Op zondag werden de vreemde schutters opgewacht aan het station. Hier werd in open lucht een kerkelijke dienst ingericht voor de Engelse schutters en opgedragen door een Anglikaans priester. Daarna stapte men in stoet naar het stadhuis, waar de schutters werden ontvangen door de stedelijke overheden en waar herinneringsmedailles werden uitgereikt.

's Namiddags was er op de Koornmarkt een muziekfestival, waaraan militaire muziekkorpsen alsook muziekkorpsen van de burgerwacht deel namen. 's Avonds was er een volksconcert op de Kouter.

Op maandag 16 september bracht koning Leopold II een bezoek aan

BANQUET

OFFERT PAR

M^r LE BOURGEMESTRE DE LA VILLE DE GAND ET Mme LA COMTESSE DE KERCHOVE DE DENTERGHEM

à

S. M. LE ROI

et à

S. A. R. LE COMTE DE FLANDRE,

LE 17 SEPTEMBRE 1872

M E N U .

Huitres Royales d'Ostende.

Potage à la Tortue.

Bisque d'écrevisses.

Cromesky à la Polonaise.

Croustades à la Talleyrand.

Turbot, sauce à la Joinville.

Quartier de chevreuil, sauce venaison.

Côtelettes à la purée de champignons.

Bécassines à la Dénidoff.

Foies d'oies à la Périgord.

Filets de poulets à la Russe.

Sorbets glacés.

Haricots verts à l'anglaise.

Anchois nouveaux de Nice.

Choux-fleurs au parmesan.

Perdreux rôtis.

Ortolans en caisse.

Buisson de Homards.

Pâtés de faisans de Strasbourg.

PATISSERIES.

Crème Souveraine.

Macédoine à la Malfery.

Glaces. — Fruits. — Dessert.

Gent. Aangekomen in het station reed de vorst te paard naar de Coupure, waar de burgerwachten, de vreemde schutters en het leger waren opgesteld. Daarna had er een défilé plaats op de Kouter. Om drie uur was er een banket in het Casino, waaraan de vorst en de vreemde schutters deel namen. 's Avonds was er een galaconcert in de opera, waar de Koormaatschappij een koor uitvoerde op tekst van Gust. Corijn en muziek van Fl. Van Duysel. De tekst van de feestcantate herinnert aan de tijd van Artevelde.

Burgers van twee vrije landen,
Telgen van 't germaansche bloed,
Vrienden, broeders sluiten banden
Die geen macht weer scheiden doet.
Belg en Brit zijn opgetogen;
Rein geluk glimt elk in de oogen;
Jublend dreunt hun blij gezang,
Krachtig schellen de klaroenen
Zwierig wappren de festoenen,
"England leve !" juicht 't gedrang !

Er was nog een feest in de Melomanen, een volksbal op de Kouter en een verlichting van de gemeentegebouwen en van een aantal particuliere woningen.

De dinsdagvoormiddag bracht koning Leopold II een bezoek aan La Lys, waar hij door Karel de Hemptinne, Eug. De Smet, Ad. Neyt en H. Rolin werd ontvangen, aan de Grasfabriek en aan de Gentsche Vlasspinnerij. Aan enkele werklieden werden door de koning eretekens uitgereikt. Volgens het verslag in de Gazette van Gent werken in La Lys 2500 werklieden, in de Grasfabriek 2000 werklieden en in de Gentsche Vlasspinnerij 2000 werklieden (mannen, vrouwen en kinderen). De vorst bezocht niet de fabriek Lousbergs omdat Jozef de Hemptinne weigerde de burgemeester te ontvangen.

De dinsdag was er nog een schermwedstrijd, een concert in de Dierentuin door de Gidsen en een Venetiaans feest.

Aan de schietwedstrijden namen meer dan 4000 schutters deel : 3 278 Belgen, 588 Engelsen, 97 Nederlanders, 29 Fransen, 13 Luxemburgers, vier Duitsers en een Oostenrijker. Men schoot op 100, 200 en 300 meter. De wedstrijden duurden van 16 tot 30 september.

Het bezoek van de koning aan enkele fabrieken gaf aanleiding tot een polemiek tussen enkele kranten. Volgens de Gazette van Gent had de koning Frans gesproken met de werklieden. De Journal de Gand schreef, dat dit niet juist was en dat de koning Vlaams had gesproken. Hierop schreef de Gazette van Gent : "Als een koning de taal van zijn

volk kent, dan moet die koning die taal gebruiken als hij spreekt tot het volk, vooral als hij weet, dat het volk hem in geen vreemde taal begrijpt. Als de koning verkeerd handelt, moet hem de waarheid gezegd worden. Als wij van de kleinste ambtenaar eisen, dat hij onze taal spreekt, dan mogen wij het wel doen van de hoogste". Hierop komt een recht op antwoord van de directeur van La Gantoise : het verslag van de Journal de Gand is juist. Ook vier meesterknechten verklaren dat de koning hen in het Vlaams heeft toegesproken. De twee opstellers van de Gazette van Gent, nl. Pieter Geiregat en Joz. van Hoorde, antwoorden : "de koning sprak enkel Frans". Nu komt de heer De Smet, directeur van La Lys ook bevestigen, dat de koning Vlaams sprak en ook de heer Delanière, directeur van de Grasfabriek deelt dit mede. Waar ligt de waarheid ? Vermoedelijk heeft de vorst wel enkele woorden Vlaams gesproken, maar P. Geiregat (1828-1902) en J. Van Hoorde (1843-1916) hebben dit niet gehoord.

12 oktober : Na de verkiezing blijft Ch. de Kerchove burgemeester; de schepenen zijn A. Wagener (Onderwijs en Schone Kunsten), D. Levison (Financiën), L. Vermandel (Openbare Werken) en Ch. Picquaert. Tijdens de eerste vergadering van de nieuwe gemeenteraad brengt Voituron in een urenlange interpellatie een zware kritiek uit op de werking van het gemeentebestuur - in werkelijkheid op het oud college - tijdens de periode 1870-1872, periode, waarin Voituron geen lid was van de gemeenteraad. Voituron stelt de vraag : "Je demande quels sont les moyens que le collège proposera au conseil pour atrêter la décadence de la ville". Uit het antwoord van de burgemeester citeren we : "Il est impossible au collège de répondre immédiatement au réquisitoire de M. Voituron" en nog "Il y a quelque chose de plus fort et c'est votre prétention" en een gemeenteraadslid herhaalt "les prétentions de M. Voituron sont réellement incroyables". In bijna al de zittingen van de gemeenteraad zal Voituron in urenlange tussenkomsten de voorstellen van het college scherp veroordelen.

Le Bien Public stelt de vraag : "Cherche-t-il avant toutes choses, à se venger de l'exécution sommaire dont il fut jadis la victime ?" Maar Le Bien Public staat natuurlijk sympatiek tegenover de tussenkomst van Voituron : "Voilà depuis quinze ans (= 1857 : einde burgemeesterschap Delahaye) la première fois qu'on examine d'une manière quelque peu indépendante et sérieuse la situation administrative de la ville de Gand".

De gemeenteraad keurt de verkoop goed van 1096 M 2 - een deel van het oud jongensweeshuis - aan het Rijk voor 120 000 fr. Het gebouw is bestemd voor het rijksarchief.

STAD GENT.

KERKHOVEN.

De Gemeenteraad.

Gehoord het verslag van het College bevestigende dat het nieuw kerkhof voltrokken is en aan zijne bestemming zal overgeleverd worden den 1 Januari 1873:

Dat van eenen anderen kant het nu bestaande kerkhof der Brugschepoort tot zijne bestemming niet meer kan dienen ten ware men de graven opende voor den door de wet bepaalden tijd:

Op het gelijkvormig voorstel van het Schepenen-College:

BESLUIT:

Het oud kerkhof der Brugschepoort zal den 1 Januari 1873 gesloten worden, en zal geene andere bestemming voor 30 jaren verloopen, mogen hebben.

Gedaan in zitting des Gemeenteraads van 2 December 1872.

De Burgemeester-Voorsitter.

Graaf DE KERCHOVE.

De Gemeente Secretaris.

A.-J. DE VYLDER.

Le Conseil communal.

Du'il le rapport du College constatant que le nouveau Cimetiere est acheve et sera livre a sa destination le 1 janvier 1873:

Que d'autre part le Cimetiere actuellement existant au faubourg de Bruges, ne peut plus servir a sa destination, a moins de rouvrir les fosses avant le delai fixe par la loi:

Sur la proposition conforme du College echevinal:

DECIDE:

L'ancien Cimetiere du faubourg de Bruges sera ferme le 1 Janvier 1873, et ne pourra recevoir aucune autre destination avant trente ans revolus.

Fait en seance du Conseil communal du 2 Decembre 1872.

Le Bourgmestre-President.

Comte DE KERCHOVE.

Le Secretaire Communal.

A.-J. DE VYLDER.

In verband met de tussenkomsten van Voituron zal De Stad Gent op 2 november schrijven : "Niets is meer bedroevend om zien dan iemand, die men veronderstelde een heldere geest en loyaal hart te bezitten, op eens door de schuld van een verblindende eigenliefde of door de onoverwinnelijke spijt over een verloren plaats, alle gezonde rede onder de voeten ziet trappen en alle liefde voor klaarblijkende waarheid halsstarrig ziet verstikken. Dit bedroevend schouwspel gaf Voituron".

20 oktober : "Nauwelijks is de groeve, die de stoffelijke overblijfsels van C. Serrure en F. Snellaert bevat, gesloten of een nieuwe slag komt de Vlaamsche zaak treffen. Karel Vervier is op 20 oktober te Waarschoot overleden". (Het Volksbelang) Karel Vervier was geboren te Gent op 12 augustus 1789. Hij studeerde aan de Ecole Centrale te Gent en daarna te Parijs. Terug te Gent is hij bankier van 1808 tot 1814; daarna was hij ontvanger van belastingen te Eeklo tot in 1834. In 1831 wordt hij lid van de senaat. In 1836 werd hij als orangist lid van de provincieraad en zal er lid blijven tot in 1870. Vervier was lid van een aantal Vlaamse verenigingen, o.a. van De Tael is gansch het Volk. Reeds in 1820 publiceerde hij een dichtbundel; een tweede bundel verscheen in 1840. Vervier werd burgerlijk begraven op het kerkhof buiten de Dampoort. Heremans sprak een rede uit namens De Taal is gansch het Volk, De Brouckère namens La Liberté. Na het sluiten van het kerkhof aan de Dampoort werd het stoffelijk overschot van Vervier overgebracht naar het nieuw kerkhof, alwaar het graf thans nog bestaat.

11 november : Men legt de grondvesten van het station van de ringspoorweg op de Blaizantvest (Het station Rabot).

2 december : Dokter Burggraave verdedigt in de gemeenteraad de verplaatsing van de botanische tuin van Baudeloo naar de Bijlokemeersen, gezien de huidige tuin te klein zou zijn. Aan de verdere tussenkomst van Bruggraave ontlenuen we : "Sans mériter d'être traité de socialiste, il est permis de s'occuper des ouvriers. La demeure de l'ouvrier, sa vie domestique prime même l'instruction. Batavia : c'est une honte pour la ville que de pareils quartiers existent. C'est pire que les ghettos du moyen âge".

De gemeenteraad keurt een nieuw reglement op het slachten van vee goed : vanaf 1 januari 1873 zal het verbonden zijn in de oude voorgeborchten van de stad vee te slachten. Het is ook verboden in de oude voorgeborchten vers vlees te verkopen voortkomende van niet in het slachthuis afgemaakte dieren. Het oud kerkhof in de huidige Desmetstraat zal gesloten worden op 31 december 1872 en het nieuw kerkhof zal in gebruik worden genomen.

STAD GENT.

KERKHOVEN

OPENING

*van het nieuw Kerkhof in het voorgeborchte
der voormalige Brugschepoort.*

Het College,

Gezien de beraadslaging des Gemeenteraads van 25 Augusti 1866, beslissende het daargestellen van een nieuw Kerkhof in het voorgeborchte der voormalige Brugschepoort;

Gezien het koninklijk besluit van 11 November opvolgende, deze beraadslaging goedkeurende;

Overwegende dat dit nieuw Kerkhof is voltrokken, en aan zijne bestemming kan overgeleverd worden;

BESLUIT :

Eenig artikel. Het nieuw Kerkhof in het voorgeborchte der voormalige Brugschepoort, zal op 1 Januari 1873, aan zijne bestemming overgeleverd worden.

Gedaan in zitting van 29 November 1872.

Graaf DE KERCHOVE.
De Gemeente Secretaris,
A.-J. DE VYLDER.

Le Collège,

Vu la résolution du Conseil communal en date du 25 Août 1866, décrétant l'établissement d'un nouveau Cimetière au faubourg de la ci-devant porte de Bruges;

Vu l'arrêté royal du 11 Novembre suivant, portant approbation de cette résolution;

Considérant que ce nouveau Cimetière est achevé et peut être livré à sa destination;

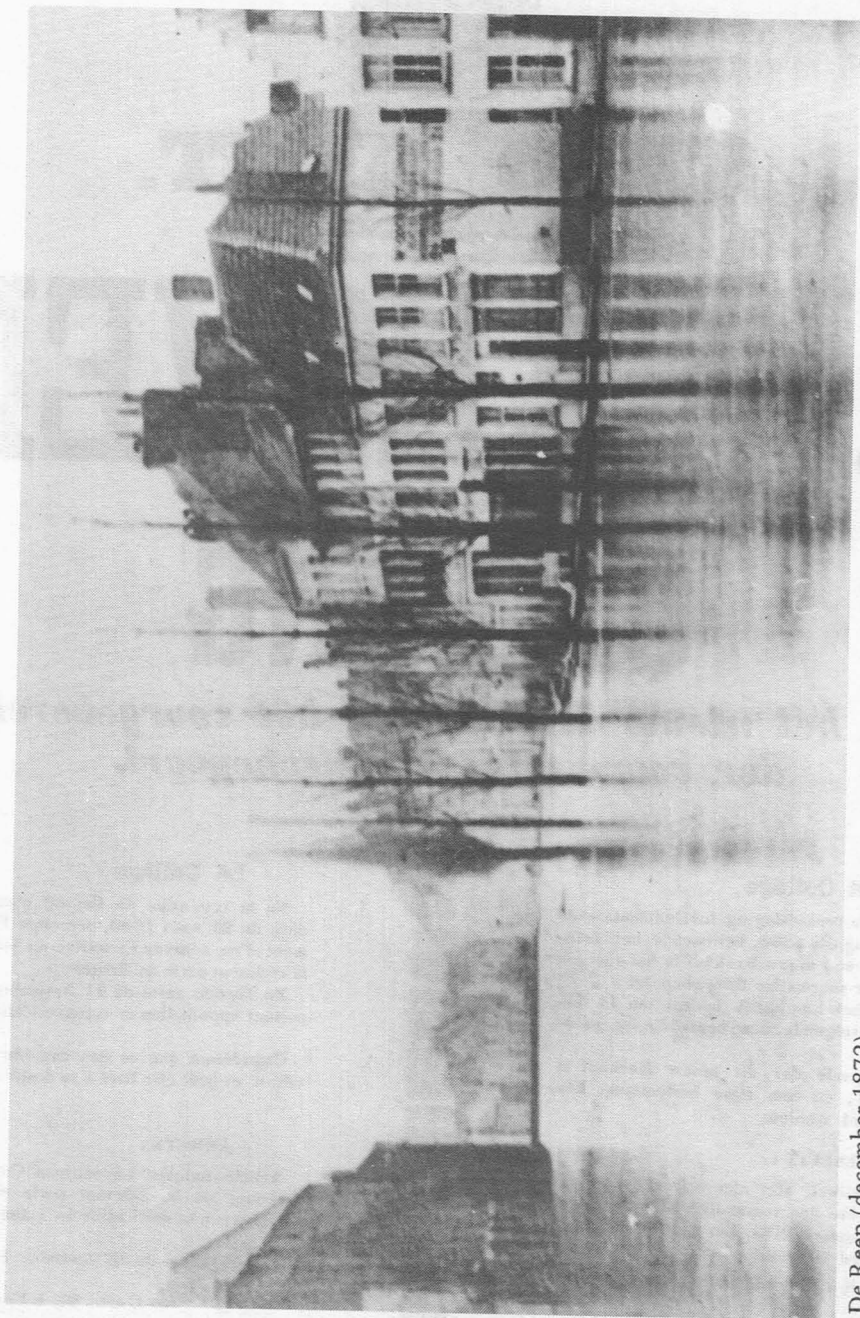
ARRÊTE :

Article unique. Le nouveau Cimetière au faubourg de la ci-devant porte de Bruges, sera livré à sa destination le 1 Janvier 1873.

Fait en séance du 29 Novembre 1872.

Comte DE KERCHOVE.
Le Secrétaire Communal,
A.-J. DE VYLDER.

De Reep (december 1872)

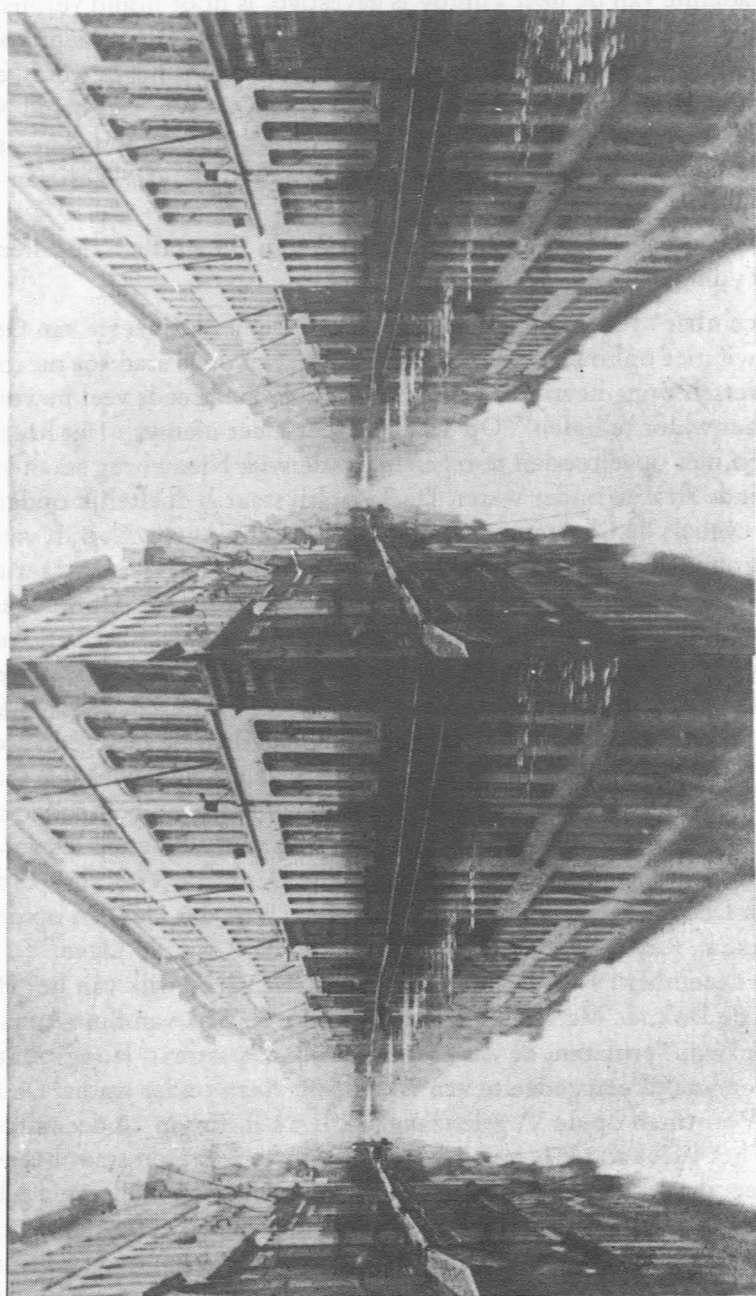
9 december : Het huis boven de ingang van de Vismarkt, waar de tekenacademie van de heer Pinnoy is gevestigd, is door brand vernield. Het beeld Neptunus is erg beschadigd. De schade wordt geraamd op 12 000 fr. De monumentale ingangspoort van de Vismarkt werd gebouwd in 1689 naar een tekening van Arthur Quellyn. Het beeld Neptunus was van G. Helderbergh van Gent, de dolfinen waren van Van Poucke van Diksmuide en het beeld Leie en Schelde van Paoli van Antwerpen.

Op 9 december overleed August Van Lokeren (biografie : zie Ghendt-sche Tydinghen 7e jg. blz. 141)

13 december : Reeds op 7 december lezen we in de Gazette van Gent : "Het wil niet ophouden van regenen. Alhoewel onze stad tot nu toe van overstroming bevrijd is gebleven, toch hebben reeds veel bewoners door het water te lijden". Op 13 december meer nieuws : Het heeft gisteren niet opgehouden te regenen. In de wijk Nieuwbrug staan verschillende straten onder water. De Tichelrij staat gedeeltelijk onder water evenals de Chartreuzenstraat. Ook de Sint-Annawijk lijdt van overstromingen. Hoven en weiden gelegen tussen de Priesterstraat en de Oude Sassepoort vormen slechts een uitgebreid meer. De steenkolen kunnen langs de bevaarbare waterwegen Gent niet meer bereiken.

Op 14 december : Deze nacht is het water nog geklommen. Het zijn juist de werklieden, reeds beproefd door het stilvallen van de fabrieken, die het meest door het water te lijden hebben, daar de lage gedeelten van de stad het meest bewoond wordt door de arbeidersklas. De Gazette van Gent stelt vast, dat er in de arme wijken geen voetpaden zijn aangelegd en vraagt "Waarom heeft men de kleine wijken aldus verwaarloosd ?" Veel fabrieken liggen stil : de Gentsche Vlasfabriek, de fabriek De Smet-Guequier op de Oude Vest, Van der Heyden op de Muinkkaai, Rey op Ledeberg, Lousbergs op de Reep, de Lieve.

Op 15 december : Het verergert nog altijd. De ganse wijk van het H. Kerst, de Dok, de Metselaarsstraat, de Reke, de wijk van Sint-Anna, de Leiekaai, Terplaten, de Zilverstraat, Molenaarsstraat, Hoogstraat, Begijnengracht, een gedeelte van Akkergem staan onder water. De fabriek Voortman op de Vogelenzangkaai ligt stil. En op 16 december wordt het : Het water is nog geklommen. In veel straten staat het water twee, drie tot vier voet hoog. De balken, welke de stad heeft gelegd, drijven weg. Veel werklieden bezitten niets meer om eten te kopen, daar ze de ganse week niet hebben gewerkt. Het Bestuur van de Burgerlijke Godshuizen heeft het oud klein hospitaal aan Sint-Jacobs ter beschikking van de overstromenden gesteld. De landerijen en weiden rond de stad staan zeer diep onder water. Ze lijken een zee. Men heeft

De Sloopstraat in december 1872 (stereofoto)

reeds lijken van koeien opgevist. Het groot begijnhof lijkt een uitgestrekt meer. Het Burgerlijk Hospitaal is gedeeltelijk overstroomd. In De Stad Gent lezen we : Geheel de Ottogracht en een deel van de Baudelooststraat staat onder water; het atheneum is gesloten. Op de Sleepstraat staat het water vanaf het Sluizeken tot aan het Heilig Kerst. De Oude Veemarkt lijkt een rivier. In de zwemschool Dossche staat het water tot aan het dak van de cabines.

Op 19 december : Het water daalt zeer langzaam. Op 20 december : De daling van het water duurt voort. En op 21 december : In het werkhuis La Flandre is het werk gedeeltelijk hernomen. Ook bij De Smet-Guequier wordt opnieuw gewerkt. Uit het Jaarverslag vernemen we, dat van de 77 afdelingen, waarin de stad is verdeeld door het Armbestuur 43 afdelingen werden geteisterd door overstromingen. Door tussenkomst van de armenmeesters werden steenkolen, dekens, geld, brood en aardappelen uitgedeeld. Ook thans weer werd beroep gedaan op de liefdadigheid. Door het stadsbestuur werd een inschrijvingslijst geopend. De kranten Le Journal de Gand samen met De Stad Gent en Le Bien Public openen een inschrijvingslijst.

22 december : De hertog d'Arenberg heeft een stuk grond groot zeven ha. en gelegen te Sint-Amandsberg aangekocht voor de bouw van een nieuw begijnhof.

30 december : Voituron brengt in de gemeenteraad hulde aan de burgemeester "pour sa conduite pleine de dévouement et pour l'énergie dont il a fait preuve pendant que l'inondation exerçait ses ravages dans les quartiers les plus pauvres et les plus populeux de la ville". De burgemeester leest een brief van de bisschop voor, die in de Gentse kerken werd afgelezen.

"Met diepe droefheid kondigen Wij u aan, Beminde Broeders, dat de overledenen van uwe parochie, die tot heden voor begraafplaats hadden het katholiek kerkhof buiten de voormalige Brugsche-poort, *aldaar*, te beginnen van Woensdag aanstaande, *niet meer mogen* de christelijke begraving ontvangen en dat zij zullen gelegd worden in het nieuw kerkhof, welk Wij tot heden toe niet gewijd hebben, *omdat deze wijding Ons niet toegelaten wordt*. Dus berooft men de overledenen van de krachtige hulp der gebeden die de Heilige Kerk stort over de kerkhoven en over alle degenen die er rusten."

De burgemeester verklaart, dat hij in een particulier gesprek met de bisschop heeft gezegd - we geven de Franse tekst - :

"... s'il voulait bénir le cimetière ou s'il voulait bénir les fosses, il rencontrerait de la part de l'autorité le soutien qu'elle accorde à tous les

Poort nieuw kerkhof

cultes, mais que je voulais rester maître, aux termes de la loi, de la désignation des fosses.”

In een antwoord op een brief van de bisschop herinnert de burgemeester aan de correspondentie van 1866 - het cholera-jaar - in verband met de uitbreiding van het kerkhof van de Heuvelpoort.

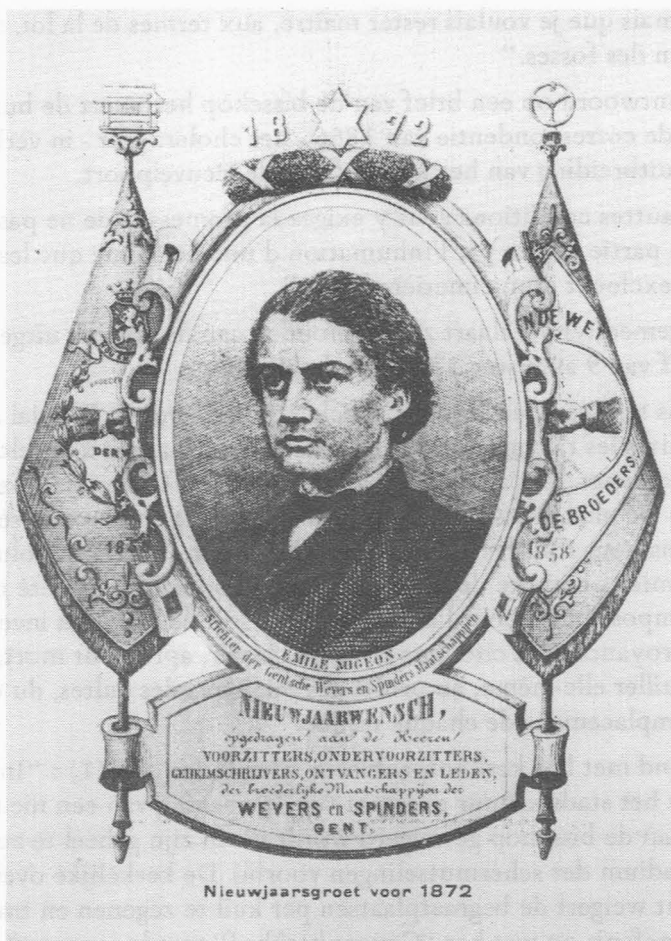
“Entre autres conditions vous y exigez la promesse “de ne pas laisser violer la partie bénite par l’inhumation d’une personne que les lois de l’Eglise excluent d’un cimetière béni.”

De burgemeester verklaart zich te houden aan de stelling uitgedrukt in een brief van 9 augustus 1866 aan de bisschop :

“... Nous tenons pour abrogé l’article 15 du décret de Prairial an XII pour toutes les raisons que M. le Ministre des finances a développées devant le Sénat, le 8 avril 1862, à propos de la pétition des marguilliers d’Uccle. De plus, nous regardons l’établissement de lieux de sépulture communs pour tous les cultes, toutes les sectes, comme la solution qui tient le mieux compte de la tolérance qui distingue la société moderne, et de l’impossibilité pour l’autorité civile, soit de faire des investigations sur les croyances des citoyens pour les classer, après leur mort, soit de se dépouiller elle-même, au profit des ministres des cultes, du droit de fixer l’emplacement de chaque tombe.”

In verband met het kerkhofprobleem schrijft Jan Art (1) : “In 1873 wanneer het stadsbestuur overgaat tot de opening van een nieuw kerkhof en aan de bisschop geweigerd wordt dit in zijn geheel te zegenen, is het stadium der schermutselingen voorbij. De kerkelijke overheid van haar kant weigert de begraafplaatsen per kuil te zegenen en tracht iedere begrafenis op wat het “Geuzenkerkhof” wordt genoemd, te boycotten. Voor individuele inzegening was immers een pauselijke dispensatie vereist en deze zou pas in 1891 van Rome bekomen worden.” Begin 1873 zal een Comité pour la défense des cimetières catholiques worden opgericht om te verhinderen dat personen tegen hun wil op de nieuwe begraafplaats zouden begraven worden. Het Comité onder het voorzitterschap van E. H. Devos, pastoor van Sint-Jacobs telde als leden J. de Hemptinne, Alfr. de Kerchove, J. Lammens, d’Alcantara, W. Verspeyen, Casier en ridder de Ghellinck. Op 14 oktober 1873 werd een nieuw gewijd kerkhof te Mariakerke geopend. Terwijl werden ook in al de parochies Broederschappen van de Goede Dood opgericht. Mits een bijdrage van enkele centimes per week wordt een kerkelijke begrafenis verzekerd.

In 1873 zijn er te Gent drie kerkhoven : het nieuw niet gewijd kerkhof en de twee gewijde kerkhoven (Heuvelpoort en Dampoort, dat zal

gesloten worden in 1877). De voornaamste factor bij de keuze van de begraafplaats was natuurlijk de geloofsovertuiging, een bijkomende factor was wel de afstand tussen het sterfhuis en het kerkhof. Zo zullen bewoners van de wijk van Sint-Pieters wel meestal begraven worden op de Heuvelpoort en bewoners van de Dampoort tot in 1877 op het kerkhof van de Dampoort. Bewoners van straten gelegen langs de linker oever van de Brugse vaart gaan gemakkelijker naar Mariakerke. Na 1877 zullen veel bewoners van de Dampoort zich laten begraven op het kerkhof van Sint-Amandsberg. Het is moeilijk uit de statistieken een duidelijk beeld te krijgen wat de keuze van de begraafplaats betreft; zeker is dat tot 1914 slechts een kleine helft van de bevolking begraven wordt te Gent. Overtuigde katholieken en leden van de Broederschap van de Goede Dood gaan naar Mariakerke of Sint-Amandsberg.

Overtuigde liberalen en later socialisten gaan naar het kerkhof van de Brugse poort (het nieuw kerkhof). Men moet echter een onderscheid maken tussen een begrafenis in niet gewijde grond en een burgerlijke begrafenis. Practisch al de personen, die zich lieten begraven op het nieuw kerkhof werden begraven met een kerkelijke dienst. De burgerlijke begrafenis was een hoge uitzondering. Pas na de eerste wereldoorlog gaf de kerkelijke overheid aan de priesters de toelating om de begrafenis naar het nieuw kerkhof te vergezellen en de grafkuil te zegenen.

Reeds op 3 december had volksvertegenwoordiger Drubbel de minister geïnterpelleerd over het vraagstuk van de kerkhoven. De minister antwoordde : "La solution à donner à la question des cimetières est très grave et jusqu'à l'heure le gouvernement n'a encore pris aucune résolution".

In 1872 waren er eentwintigtal korte stakingen meestal in de textielnijverheid.

Op internationaal vlak is practisch niets te vermelden. We willen enkel de geboorte vermelden van de Engelse wiskundige en filosoof Russell (overleden 2.2.1970) en van de ontdekkingsreiziger Ronald Amundsen, omgekomen tijdens een reddingsexpeditie van Nobile in 1928.

M. STEELS

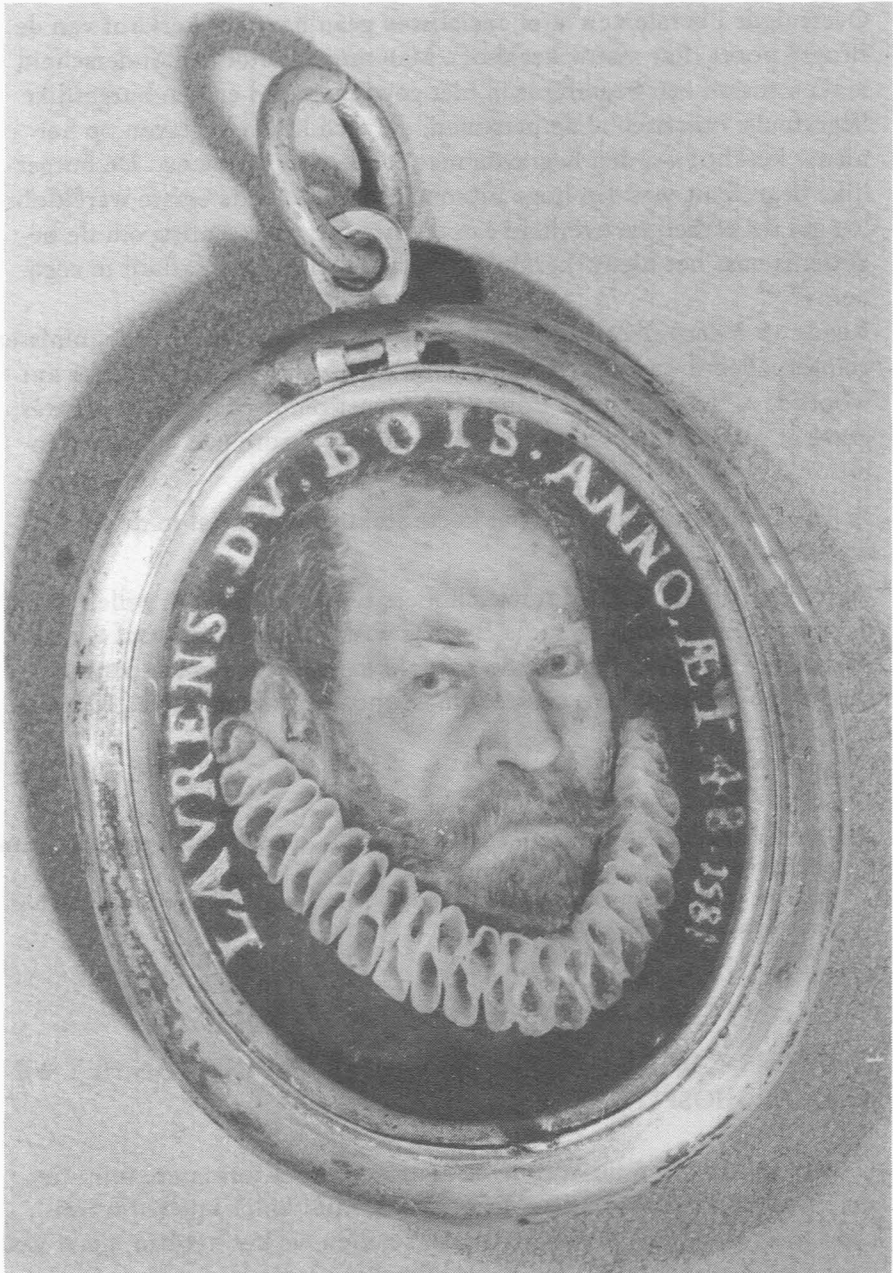
(1) Jan Art : Kerkelijke Structuur en Pastorale Werking in het Bisdom Gent tussen 1830 en 1914.

Jan Art : Herders en Parochianen. Kerkelijkheidsgegevens betreffende het bisdom Gent 1830-1914.

LAURENS VAN DE HAUTE, EEN GROTE VRIEND VAN HET WENEMAERSHOSPITAAL

U weet stellig wat mini-aturen, mini-atoren, mini-formaten, mini-fiet-sen, mini-trips, mini-rokken, mini-jurken, mini-kini's zijn (of waren). Over geen enkel van de lange rij mini's zullen we het hebben, maar wel over die kleine schilderijtjes, vooral portretjes, die we gewoon zijn links te laten liggen, geen blik te gunnen, kortom te negeren. Het woord zegt het zelf *miniportretjes*.

Welke afmetingen die buitenissige dingetjes dienen te hebben om *mini* te mogen genoemd worden ? Ik zou zeggen : niet veel groter dan 20 cm.

Medaillonportret van L. VAN DEN HAUTE. Prachtige afbeelding mij door Conservator A. van den Kerkhove bezorgd. Waarvoor mijn beste dank. Let op het scharniertje, het metalen oogje en dito ringetje. Kleinood voorbestemd om door middel van een lint of kettinkje gedragen te worden.

Portret van Mevr. Ch. Devaux (4,1 cm x 3,4 cm) uitgevoerd op papier geplakt op perkament, lijst van 7,7 cm x 6,2 cm. Voorbestemd om opgehangen te worden. Brugge, Mus. v. Volkskunde. Foto. Copyright A. C. L. 140234.

Ieder museum voor schone kunsten die naam waardig bezit enkele van dergelijke werkjes. Engelse, Nederlandse, Franse, Duitse musea. Ook Brugge, Brussel, Antwerpen zullen er u met plezier en een beetje fierheid laten bekijken. Of het Gentse Museum er in zijn collecties bewaart ben ik onmogelijk aan de weet kunnen komen.

Over de "portretten" die op zijn minst vijf eeuwen vóór Chr. de Griekse munten versierden zullen we stil zwijgen. Ook de vele honderden portretjes door Florimond van Loo gelithografeerd mogen in pais en vree de even zoveel bidprentjes blijven verpersoonlijken. Ook de medailles van diverse plumeau zullen we onverlet laten.

Men heeft geen enkel materiaal te min geacht om de miniportretjes, die we ook portretmedaillons zullen noemen, te vervaardigen : papier (1), perkament (2), papier geplakt op perkament (3), karton (4), hout (5), palmhout (6), wit marmer (7), speksteen (8), ivoor (9), koper (10), zilver (11), goud (12), was (13).

Wat de aan de dingetjes gegeven vorm betreft valt het op dat het ovaal de toon aangeeft namelijk met een cotering van maar liefst 71 %. De cirkel dient zich tevreden te stellen met 22 %. Al wat overblijft zouden we geneigd zijn te verwaarlozen ware het niet... De portretjes zijn overwegend anonieme gewrochtjes. Met die veeleer onsympathieke anonimiteit heeft de goede of minder goede kwaliteit ervan absoluut niets te maken.

Die schilderijtjes die men bestemde om opgehangen te worden - b.v. aan een kamerwand of aan de binnen- of de buitenkant van niet zelden heel kostbare vitrinekasten - waren bovenaan doorboord, ongetwijfeld om vastgenageld te worden. Andere waren voorzien van een plat, vast oogje waarin het algemeen een ringetje gestoken was. Als door dit ringetje een lint of een kettinkje gehaald was konden ze evengoed als au-

thentieke medailles gedragen worden. Uiteraard met voorliefde door het vrouwelijk geslacht. De gaatje-oogje-ringetje-loze portretjes bleef niets anders over dan ergens te gaan staan of liggen : op etagères of in vitrines of - ocharmen - in laden of kisten gestopt te worden.

Het spreekt vanzelf dat het miniportret geen speck was voor eenieders bek. Integendeel waren het praktisch uitsluitend gekroonde hoofden, leden uit de adelstand en een handvol kapitalisten die het zich konden veroorloven hun trekken en tooi aan een lapje lijnwaad, een plankje palmhout, een brokje steen, een plaatje metaal toe te vertrouwen.

Het spreekt eveneens vanzelf dat men het niet voor de lol deed uitvoeren. Wat zou men inderdaad met dat schilderen anders voorgehad hebben dan het schenken van zijn beeltenis aan een familielid, een vriend, een geliefde, wie het vrijstond het geschonken kleinood te etaleren - ter bewondering van Jan en Alleman - of het op de borst te dragen. Te eigener vreugd en deugd.

Het lijdt geen twijfel dat de grote Engelse schilder van Duitsen huize, Hans Holbein (1497-1543), aan de basis ligt van de beoefening van het minischilderen. Daarvan getuigen de tientallen waarachtige juweeltjes die zijn vaardige penselen op doek of iets anders wisten te toveren.

Ik zal me wel wachten op deze (beperkte) plaats de opsomming te maken van de lange rij bekende of onbekende personages die hij portretteerde :

Man met de anjer / rond / 12,5 cm

Sir Henry Guildfort / rond / 11,4 cm

Vrouw met de kap / rond / 11 cm

Erasmus / rond / 10 cm

Hoveling van koning Hendrik VIII / rond / 9,6 cm

Philipp Melanchthon / rond / 9 cm. En om niet te vergeten een Zelfportret van de schilder / rond / 10,5 cm.

Het is wel eigenaardig dat Holbein geen enkele keer gebruik maakte van het ovaal bij het tot stand brengen van zijn ontegenzeglijk smaakvolle kunstwerkjes. Na hem zal men integendeel aan deze inderdaad meer gracieuze vorm de voorkeur geven. Ten koste van de cirkelvorm welteverstaan. Zoals we konden vaststellen met een score van eventjes 71 % !

Blijkt het - jammer genoeg - dat miniportretten voor ons Museum voor Schone Kunsten geen speck voor zijn bek is, het Bijlokemuseum daarentegen kan er u - gelukkig - wel laten bewonderen.

In het geheel zijn er 10 waarvan er 9 tentoongesteld zijn in een vitrinekast geplaatst in het zaaltje 15. Het 10de portretje bevindt zich in de

Portret van F. J. Kinsoen (4,6 cm x 3,8 cm) uitgevoerd op *ivoor*, lijst gedeeltelijk in koper, gedeeltelijk in zilver. De twee hechtingspunten herinneren eraan dat het kunstwerkje gemaakt is om vastgehecht te worden. Brugge, Mus. v. Volkskunde. Foto. Copyright A. C. L. 140234.

refter van de gewezen abdij. Hierover evenwel straks meer.

Laat ons eerst en vooral een vluchtige, voorzeker nieuwsgierige, mogelijk begerige blik werpen op het eerstgenoemde stel schilderijtjes. Alle verbeelden personen die - natuurlijk - thuishoren op de bovenste sport van de maatschappelijke ladder. Ze dactekenen van 1750 tot 1825.

Zodoende is het ons gegund kennis te maken met de familie Van den Bemden, o. a. met Josse Liévin van den Bemden d'Overwater et de Ter Braken; ook met Josse François Joseph Morel de Tancry; verder met (dezes broeder ?) Albert Guillaume Morel de Tancry et du Hautpont; eveneens met een Nicaisse en een Poelman. Slechts

2 van de 9 werkjes zijn ondertekend : een door C. Rousseau (?) en een door Chéreau (?). Er zijn 5 ovaalvormige en 4 ronde exemplaren. Het kleinste meet 3,8 cm x 3,1 cm; het is gevat in een houten lijstje van 9,1 cm x 8,2 cm. Ook de overige exemplaren kregen een gelijkaardig lijstje.

Wat wel een in het oog vallende bijzonderheid mag genoemd worden : van de 9 medaillons zijn er maar liefst 8 die geschilderd werden op *ivoor*. Uiteraard in gouache. (Bedenk in dit verband dat de uitzonderlijk rijke 46 exemplaren tellende collectie portretjes van het Haagse Museum slechts één enkel *ivoren* exemplaar telt.) Het overblijvend - negende - werkje (4,5 cm x 3,7 cm) werd als aquarel op papier uitgevoerd.

Al met al gewaagden we nog met geen woord over het 10de medaillonportret, verreweg het merkwaardigste, kostbaarste, curieuze stuk van

Binnenzicht van de St.-Laurenskapel. 1849. A. van den Eynde del. / Ch. Onghena Sc. Let : 1/ op het altaarstuk voorstellend de marteldood van de heilige; 2/ op het beeld van de heilige in de nis; 3/ rechts op de voorgrond het uit de 16de eeuw daterend *nieuw* grafmonument van de Wenemaers. Op een voetstuk uit verschillende soorten van marmer samengesteld verheft zich een zwartmarmeren grafnaald waarop in wit marmer de borstbeelden van W. & M. en hun wapenschilden.

de al niet geringe collectie exemplaren in het Bijlokemuseum bewaard. Straks vertel ik wel waarom het in de refter terechtgekomen is. En niet tentoongesteld wordt in de vitrinekast.

Evenals de andere werkjes is het ovaalvormig (4,8 cm x 3 cm) en uitgevoerd in WAS. Ik noteer terloops dat slechts heel weinig portretjes aan te wijzen zijn die op was geschilderd zijn. Het Rijksmuseum (Amsterdam) bezit er 2 :

een cirkelvormig portretje (10,3 cm) zonder lijst; het stelt de koning van Pruisen, Friedrich Wilhelm II (1744-1786-1797) voor;

een cirkelvormig portretje (9 cm) omgeven met een in half verheven beeldwerk uitgevoerde gehistorieerde achtergrond en gevat in een lijst van 30,9 cm x 25,1 cm; het stelt de Oostenrijkse veldheer-diplomaat Eugène de Savoie-Carignan (1663-1736) voor.

Zoals u op bijgaande afbeelding van het miniportretje kunt lezen stelt het *Laurens du Bois* voor : *Anno Act 48 1581*; wat zeggen wil dat de man in 1581 de leeftijd bereikt had van 48 jaar.

Wie die Laurens du Bois mag geweest zijn ?

Eigenlijk heette hij Laureyns van den Haute. Het is trouwens uitsluitend onder deze naam dat hij officieel de wereld in en uit gegaan is. Spijtig genoeg is slechts heel weinig over zijn leven bekend.

In een in het Duits gesteld gebedenboekje (75 folio's perkament en 58 folio's papier verlucht met 6 in 1581 geschilderde miniatuurtes) dat in het Bijlokemuseum (in de refter naast Laureyns' portretje) bewaard wordt en waarvan de brave man blijkbaar de eigenaar geweest is staat op f° 2 het volgend opschrift te lezen : "Anno 1574 ad 15 mertz / Ceste liever (livre) apartient / a Laurens du Bois / natif de la ville / de Gandt en Flandres / pour le preusent / serviteur de la chambre du sieur / Jacob Fugger in / Augspurg (Augsburg)." (14)

Wat leert ons per slot van rekening die summiere informatie waarvan niet eens met zekerheid kan gezegd worden dat ze uit Laureyns' pen kwam ? Dat Laureyns in 1574 momenteel te Augsburg verbleef en een "serviteur de chambre du sieur Jacob Fugger" (15) zou geweest zijn.

Welke betekenis mag of kan men aan dat woord geven ? Hermann van Duyse (16) maakt er een "raadgever" of "conseiller" van. Andere, nog fantasierijker auteurs verlenen du Bois de titel van agent. Met andere woorden iemand die vanuit de Fuggerhoek bezien geen leekje mocht zijn. (Of de Fuggers te Gent ooit een agentschap gehad hebben betwijfelen we sterk; in Amsterdam daarentegen waren wel "Faktoreien" neergezet.

Het geval leek ons belangrijk genoeg om er iets meer over aan de weet te komen. Vruchteloos probeerden we ter plaatse en te Antwerpen enig spoor van Laureyns' vermeende bedrijvigheid te mogen ontdekken. Wat bleef er ons anders over dan fluks ons licht te gaan opsteken waar men u gewoonweg *alles* over de Fuggers kan inlichten : de *Staats- und Stadtbibliothek* van Augsburg en het *Fürstl. und Gräfl. Fugger-sches Familien - u. Stifungs-Archiv* te Dillingen bewaard. Tussen haakjes gezegd is hier sprake van een ongemeen uitgebreid, in zijn aard enig archief dat nog dagelijks verrijkt wordt met documenten komend van overal en bestrijkend alle tijden.

Terugkomend op het inschrift in kwestie is de verwijzing naar *Jacob Fugger* veeleer misleidend. Inderdaad zal men die Jacob onwillekeurig

SILVITARE VAN ELISABE
LEWENS VAN LEAUE
MOOS MOOCHTAA DESE GOOS
HANS SINT DE JARE 1615
DE 10 DECEBER EN HEE DESE
CAPELLE DOE REPARAË EN
LATE NYE VAN EERWERDICH
HEERE BISCOP VAN LINDEN
IN VALLEN VAN LINDEN
DOE BISCOP VAN STENDT
IN 1615

willen vereenzelvigen met de voornaamste van het Fugger-geslacht : Jacob de Jonge alias *de Rijke*. Van deze schatrijke bankier zonder wiens duiten Karel V nooit de keizerskroon zou verworven hebben. (1520) kan hier onmogelijk sprake zijn aangezien deze weergalozes Cresus in 1574 reeds 49 jaar dood was.

Met welke Jakob kan Laureyns dan wel zaken gedaan hebben ?

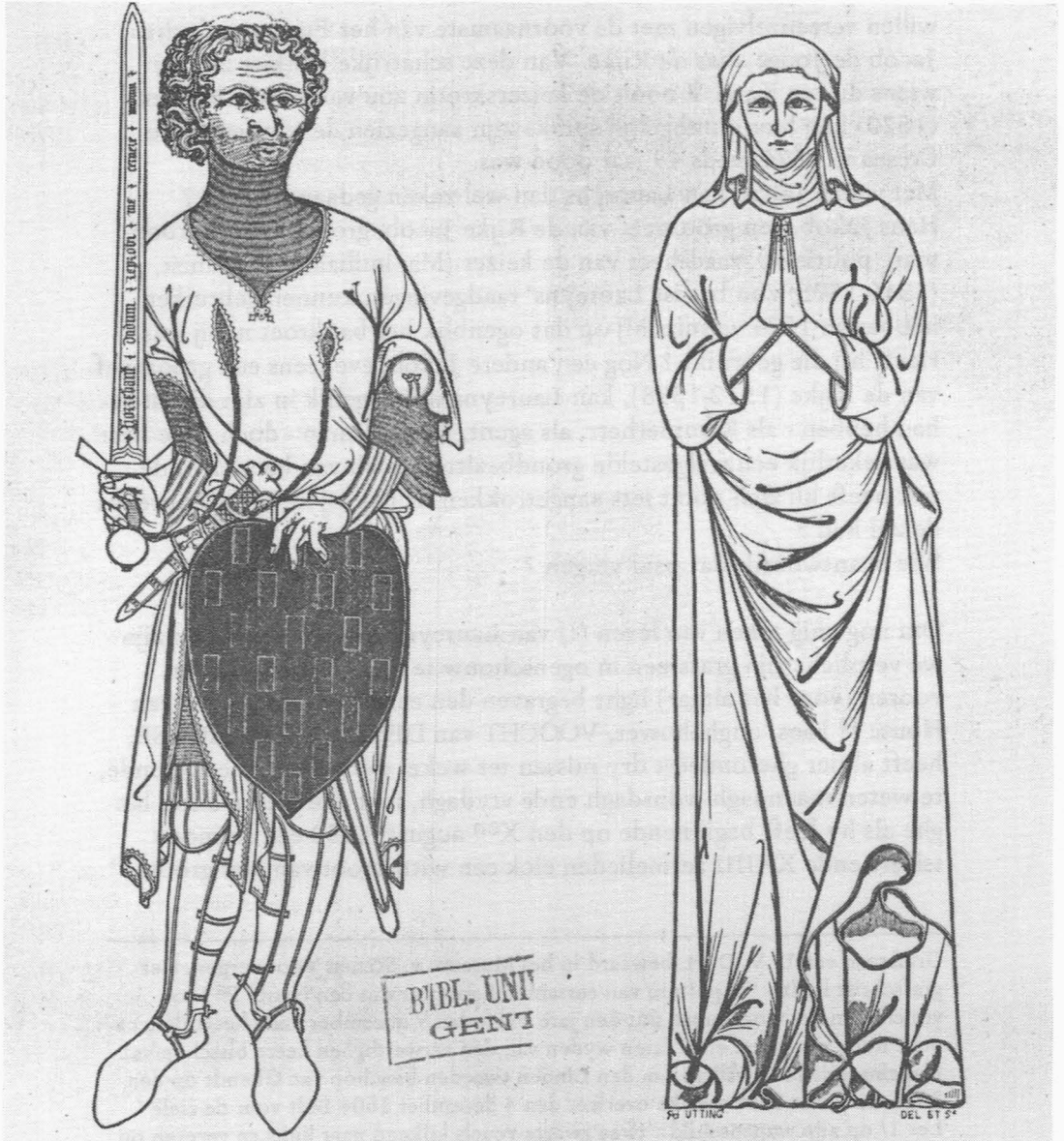
Hans Jakob, een grootneef van de Rijke Jacob, grondbezitter, koopman, politieker, raadsheer van de keizer (Maximiliaan), humanist, (1516-1575) zou beslist Laureyns' raadgevingen kunnen gebruiken hebben in 1574 vermits hij op dat ogenblik het bankroet nabij was. Heeft hij die gebruikt ? Nog een andere Jakob, eveneens een grootneef van de Rijke (1512-1598), kan Laureyns wel degelijk in zijn dienst gehad hebben - als Kammerherr, als agent, als raadsman - doch deze heer was zekerlijk een welgestelde grondbezitter, doch van handel en de rest heeft hij zich nooit iets aangetrokken. Is het bij hem dat Laureyns de zul had ?

Wie beantwoordt dat paar vragen ?

Om nog enig teken van leven (!) van Laureyns gewaar te worden zijn we verplicht zijn grafsteen in ogenschouw te gaan nemen : "Hier vooren (voor het altaar) light begraven den eersaemen Laureyns van Houte f^s Joos, onghewet, VOOCHT van DESEN GODTSHUUSE, heeft alhier ghefondeert dry missen ter weke, eeuwelyck gheduerende, te weten maendagh wonsdagh ende vrydagh, met alle jaeren alsoo langhe als hy leeft beginnende op den X^{en} augusti 1550 een sermoen tsaers ende XXIII aermelieden elck een wittebroot van vier groote t'

Grafsteen van L. V. D. H. bewaard in het Museum v. Stenen Voorwerpen. Het grafschrift luidt : "Sepulture van eersamen Laureyns van den Haute F^s Joos voocht van des Godshuuse sint den jare 1586 den 9 december ende heeft dese capelle doen repareren ende laten wyden van den eerwerdighen heere bisschop van Rupelmonde heer Willem van den Linden tweeden bisschop van Ghendt op den 2 february van 1588 welcke overleet den 4 december 1604 Bidt voor de ziele". Let 1/ op zijn wapenschild : twee zwarte vogels kijkend naar links en gezeten op een tak (hout), alles op een gouden veld. Sommige auteurs spreken abusievelijk van "merletten" in plaats van vogels. Merletten = geknotte merels. Het schild is bedekt met een helm; 2/ op de banderol waarop het devies van Laureyns : En Dieu gist mon espoir; 3/ op de kleinere banderol waarop de initialen L(aureyns) W D(u) B(ois). Hetzelfde wapenschild treffen we aan a/ in Laureyns' gebedenboekje (laatste van de 6 miniaturen); b/ op de lijst der voogden (4 maal). Het opengeslagen boekje met de miniatuur vinden we afgebeeld op de door de Stad uitgegeven kalender voor 1975 (blad voor oktober).

(Foto De Rammelaere)

Afb. van de grafplaten van Wenemaer en zijn vrouw uitgevoerd in latoen (geelkoper, messing) respectievelijk 1,90 m en 1,95 m hoog. Uiterst waardevolle documenten wegens de "hardiesse de dessin des vêtements, la délicatesse des traits du visage et l'extrême précision avec laquelle la dalle de Wenemaer représente une des formes de transition de l'équipement militaire à une époque reculée" (H.v.D.).

stuck en 11 gr. eng., ende elck een pinte wyn, ofte acht groote voor elcke pinte, ende t' synen overlyden tselfste te doen t'elcken op den dagh van syn jaerghetyde, mitsgaedere dry missen oock op den selfsten dagh eeuwelyck ende erfvelyck gheduerende, die overleet den 24 X^{bre} 1604. Bidt Godt voor de ziele." (17)

Om ten volle te begrijpen wat ons door dat grafschrift diets gemaakt wordt dienen we iets meer over "desen godtshuuse" aan de weet te komen. We beperken ons vanzelfsprekend tot het op een rijtje zetten van enkele werkelijk interessante, noodzakelijke details.

Laten we eerst "*den godtshuuse*" onder handen nemen.

Op het einde van de 13de eeuw verkochten de gravin van Vlaanderen Margareta en haar zoon Gwijde van Dampierre een stuk grond gelegen tegenover het Gravensteen - aan de Sente-Pharhildeplaetse, nu Sint-Veerleplein - aan een blijkbaar goed bij kas zijnde priester Foulques Masch. Prompt liet deze op de lap grond een woning neerzetten die als uithangbord "Het Paradys" kreeg. Of "Hemelryk". Of zoals men placht te zeggen het "Hemelsch Paradys".

Heeft de goede man dat huis - het zal wel een steen geweest zijn - ooit bewoond ? We kunnen het niet weten.

De stad Gent danig genegen zijnde legateerde hij haar zijn waardevol eigendom, in de verste verte niet vermoedend wat een kwalijk staartje zijn vrijgevigheid zou gekregen hebben. Inderdaad, nauwelijks had de milde paap zijn hoofd neergelegd of een stel zich danig benadeeld gevoelde neefjes en nichtjes veroordeelden krachtadig "nonkel-pastors" ongehoorde streek.

Een de Stad aangedaan proces werd - de eisers mochten van geluk spreken - in hun voordeel beslecht. Ze konden aldus met hun erfenis doen wat ze wilden : ze verkochten hun Hemelrijk aan de patriciër Willem Wenemaer en zijn even patricistische vrouw Margareta de Brune alias 's Brunen. 1318. Wat het de bedoeling van de nieuwe eigenaars het Paradijs in een veilig en bewoonbaar kasteeltje om te toveren ? Om de grote Jannen uit te hangen ? Geenszins. Op hun kosten lieten ze de woning tot een hospitaal voor behoeftige oude vrouwen inrichten. Helaas ! lang zou Willem zich met het beheer van de menslievende instelling niet mogen bezighouden want - zoals u zo goed weet als ik - sneuvelde hij met een groot aantal van zijn Witte Kaproenen bij de Rekelinsbrugge (bij Deinze). 5 juli 1323. Aan dit oorlogsfeit herinneren ons twee toponiemen : de Rekelingestraat en de Wenemaerstr. Het Wenemaershospitaal kende zijn ups en zijn downs. Meer downs dan ups. Van de grondige verbouwing daterend van 1564 heeft slechts het ingangspoortje de miserie overleefd. Helaas-helaas ! zou het nauwelijks 2 jaar na datum tijdens de godsdienstige beroeringen een paar harde

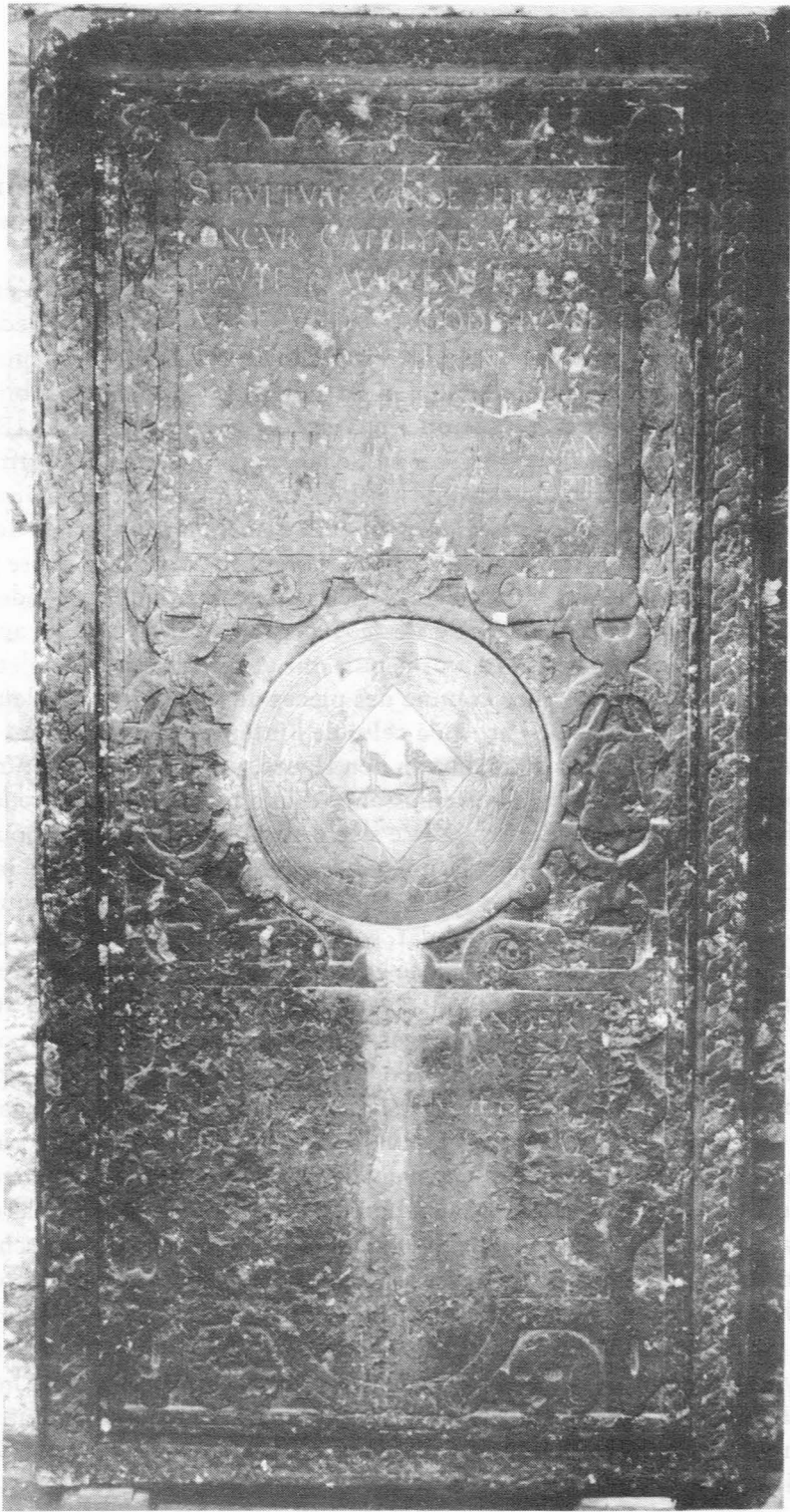
noten te kraken krijgen. Nadat een bende opgehitste "beeldenbrekers" de Sint-Michielskerk, de kerken van de paters Augustijnen, Preekheren en Karmlieten en de kapellen van Sint-Agneten en van de Zwarte Zusters volgens de regels van de kunst verwoest en geplunderd hadden, gingen ze hun woede op de *Wenemaerskapel* bot vieren. Augustus 1566. "In 't voor-by-gaen" zoals pater de Jonghe droogkomies nierschreef. De arduinen graftombe van de Wenemaers werden volledig vernield; wonder boven wonder ontsnapten de latoenen platen aan de verwoesting. Bijtijds weggenomen? Wie weet?

Toen in 1668-69 de overdekte Vismarkt opgetrokken werd kwam het hospitaal nogmaals in het gedrang doch DE grote beproeving zou het pas tijdens de Franse Overheersing ondergaan toen het door de Burgerlijke Godshuizen geconfiskeerd werd. Helaas-helaas-helaas! zijn eeuwfeest zal het jong "hospies" niet mogen vieren. Ziehier waarom: In 1865 ontdekte men vol verbazing dat er aan het hospitaal niets was dat nog deugde: vochtige muren, onbestaande verluchting van de kamertjes, bedenkelijke geurtjes teweeggebracht door de "huizekens" en de Vismarkt, schandalige ziekenzaal, enz. Om aan die katastrofale toestand enige verbetering te kunnen brengen zou de kas van de B. G. een fortuintje armer geworden zijn. 25000 F. Er bleef dus niets anders over dan het hospitaal met de grond gelijk te maken. De 19 nog inwonende vrouwtjes zouden, zei men, een best onderkomen vinden in het Sint-Antoniushospies. Want... "Kost een vrouwtje aan het Wenemaershospitaal 1,11 F per dag, in het Sint-Antoniushospies bedraagt die onkost slechts 0,542226 F." (Rapport fait à la Commission des Hospices par M. A. Moyson, inspecteur des biens des hospices au sujet des bâtiments de l'Hospice St.-Laurent, 15 mai 1865).

Lang hoefde men niet te wachten om de aap uit de mouw te zien komen. Op 5 juli kwam de stad plots tot de ontdekking dat de Vismarkt kost wat kost diende uitgebreid te worden. Om die vergroting te kunnen verwezenlijken stond het WH luizig in de weg. DUS veranderde het gesticht van eigenaar; verhuisden de vrouwtjes of naar de St.-Antoniuskaai of naar het Begijnhof van St.-Elisabeth. Het laatste nonnetje, Thérèse van den Berghe, nam in 1866 haar intrek in het Begijnhof waar ze weldra het begijntje van Sente Laureyns genoemd werd. Zelfs genoot ze het voorrecht zolang ze leefde de relieken van de heilige in bewaring te mogen houden.

Kortom met het hospitaal zou ook de kapel gesloopt worden. Welk lot de (luttele) kunstvoorwerpen, tot dan toe in de kapel ondergebracht, beschoren werd?

Het scheelde geen haar of grijpprage (liefst wildvreemde) liefhebbers

Grafsteen van Catelyne van den Haute bewaard in het Museum v. Stenen Voorwerpen (Foto De Rammelaere).

waren met die alleszins waardevolle zaken gaan lopen. Wie zich aan dat geloof verre van onbetuigd liet was Mijnheer de Staat die met plezier vier van die kunstvoorwerpen "in zijn elle had gesleept". Met name voor zijn "Koninklijk Museum voor oude wapenrustingen en wapentuigen". Met name voor de nederige som van 15000 F.

De aankoop van die voorwerpen was om zo te zeggen in kruiken en kannen toen de Gentse "Commissie tot het bewaren der oude Gedenkgebouwen, kunstvoorwerpen, enz. ingericht bij besluit der Gedeputeerde Staten van Oost-Vlaanderen, den 14 Juli 1823, goedgekeurd bij koninklijk besluit van 5 December daaropvolgend", op 10 sept. 1873 tot het College van Burgemeester en Schepenen een verzoekschrift richtte met nadruk pleitend voor het behoud van die specifiek Gentse oudheden : "*Les dalles tumulaires en cuivre portant les portraits de Wenemaer et de sa femme comptent certainement dans leur genre parmi les monuments les plus anciens et les plus précieux que possède la Belgique : elles datent du XIVe siècle. Elles ont servi de modèle aux monuments du même genre, qui depuis ont été exécutés en Angleterre, et qu'on cite de juste titre comme des pièces de la plus haute valeur, tant au point de vue de l'art qu'à celui de l'intérêt historique. Le portrait de Laurent du Bois dit van den Haute, un autre bienfaiteur des Hospices, est un bijou de la Renaissance d'une forme exquise. Le lustre d'église en cuivre qui date du XIVe siècle et qui a été fait aussi pour l'hospice Wenemaer est encore une oeuvre remarquable qui a été maintes fois imitée comme un des types complets de l'art de cette époque.*" Zoals U ziet een vurig pleidooi dat, gelukkig, niet vruchteloos gehouden werd want... Dank zij de aktie gevoerd door de onvermoeibare, dynamische en enthousiaste leden van die Commissie besloot de Stad de bedreigde voorwerpen voor eigen rekening aan te schaffen. Voor dezelfde som van 15000 F. Die heuglijke gebeurtenis had plaats op 7 febr. 1874. Evenals het gebedenboekje van Laureyns werden de geredde kunstwerken voorbestemd om in het in te richten Museum voor Oudheidkunde neergezet te worden. Het groot altaarstuk, de marteldood van de heil. Laurens voorstellend (18), een werk van Gaspar de Crayer (Antw. 1582-Gent 1669) belandde in het Museum voor schilderijen (Academiestraat). Thans bevindt het zich in het Museum voor Schone Kunsten (Park), met name in de grote zaal waar ook de bekende uit de St.-Pietersabdij herkomstige wandtapijten een veilig tehuis gevonden hebben. Een paar arduinen grafplaten verhuisden naar het Museum voor Stenen Voorwerpen. De uit 1589 daterende herdenkingsplaats (19) vond ook een veilige weg naar het Museum voor Oudheidkunde. Evenals een remonstrans.

Nu we het beet hebben wat DESEN GODTSHUUSE op Laureyns' grafsteen komt verrichten mogen we evengoed weten wat dat andere onderstreepte woord VOOCHT te beduiden heeft.

In de stichtingsakte van het WH (U weet wel in 1323) stond uitdrukkelijk vermeld dat na het overlijden van beide stichters het eigendomsrecht en het beheer van het hospitaal (gezegd voogdijschap) diende over te gaan naar de oudste verwanten van het stichtingspaar : één naar een mannelijke afstammeling van de Wenemaers en één naar een mannelijke afstammeling van de De Brunes. "gouverneur zullen zijn ende emmer ten aermen behouf, ende als de vorseide oudste hoirs (afstammelingen) ghevaeren zullen zyn van lifve ter doot (overleden) d'oudste (ende emmer poerter wesende binnen Ghend) besitten t' vorseide huus ende erfve ende emmer ter aermen behouf als gouverneur daer af". (20)

Het spreekt bijna vanzelf dat de heren "hoirs" met die clause naar hartelust en goeddunken zouden omspringen.

Dat L. van den Haute tot de "syde" ofte "kant" van Margareta behoorde is meer dan waarschijnlijk. Welke wegen en omwegen die afstamming te bewandelen had om uiteindelijk bij Laurens terecht te komen? Gemakkelijker gezegd dan gedaan.

Margareta's plaats schijnt wel een hele poos ingenomen te zijn geweest door directe afstammelingen van een of meer van haar broeders want van 1380 tot 1395 is het een Arent de Brune, zoon van Jan, die in de hoedanigheid van voogd te boek gesteld werd. Hij zelf werd opgevolgd door zijn zoon Pieter die overleed in 1413. Vanaf dat jaar zal de voogdijsche zetel bezet worden door andersnamigen.

Het ging zoals in de bijbel : velen zijn geroepen, weinig zijn uitverkoren. Niet minder dan 246 families van de eerste tot de laatste authentieke "hoirs" van Arent of Pieter, kwamen zich geduldig of anderszins in de rij plaatsen om de hospitaalse touwtjes in handen te hebben. En niet van de minste zou ik denken en die we voorzeker van naam kennen : Braem, de Kerchove d'Oessegem, Delafaille, de Potter, D'Evora-y-Vega (dat klinkt Spaans), d'Hane de Leeuwerghem, d'Hane de Steenhuyze (uit de Veldstraat), Ryckewaert, Sanders, sburcgrave, en Van der Stichelien, Van Reyschoot, van Zevokote, en nog 233 andere illustere of minder bekende geslachten. Een Kiekenpoost. Een Liefhuis. Langs welke wegen - of liever omwegen of dwaalwegen - de van Hautes aan Margareta's "syde" gekomen zijn, is een geschiedenis waarvan maar bitter weinig kan voortverteld worden. In feite zijn die mensen bijna allemaal uit de lucht komen vallen, een omstandigheid die de redactie van Laureyns' curriculum vitae bepaald niet vergemakkelijkt.

Menig schrijver wil het doen voorkomen dat de eerste in de geschiedenis tredende van den Haute, *Remi van den Haute*, getrouwd geweest is met Beatrice Labaut van wie beweerd wordt dat zij een afstammeling was van de 's Brunen. Anderen daarentegen zweren een dure eed dat die Beatrice nooit gehuwd geweest is. Er mag zelfs gevreesd worden dat ze nooit geboren werd. (21)

Op Remi's familiale banden met Margareta zit dus een lelijk vliegje. Maar goed. Hoe Remi's gade heette? Groot vraagteken. Wat wel vaststaat is dat die onbekend gebleven vrouw zes kinderen ter wereld bracht, waaronder slechts één jongen: Willem. (Ter nagedachtenis van de grote Wenemaer?)

Noch deze, noch zijn vader zijn ooit voogd van het hospitaal geweest. Een neef - 't kan ook een kozijn geweest zijn - van hem, *Pieter (I) van den Haute* mocht meer zijn handjes kussen, want van 1466 tot 1472 was het hem gegund in samenwerking met een "collega" van de Wene-maerse "syde" aan het inmiddels anderhalve eeuw oud geworden zijnde gesticht zijn beste zorgen te besteden.

Wie deze *Pieter (I)* eigenlijk was? Alleszins een zoon van Joos (I) die niemand anders kan zijn dan een broer van Remi.

Pieter (I) had een zoon, Joos (II), een petekind van Joos (I). Hoelang deze *Joost (II)* voogd geweest is staat niet vast. Zeker vanaf 1475. Wellicht tot 1505.

Helaas is met al deze uitlegging de kous nog niet af.

Als we een beetje geduld willen oefenen zullen we een petekind van de zoëven genoemde Pieter (I) op het lijf lopen: *Pieter (II)*. Deze werd de derde voogd geleverd door het geslacht van den Haute. Hoelang hij dat was weten we niet, alleszins tot de 5de mei 1567, dag van zijn overlijden. Het enige dat we van hem weten is dat hij de zoon was van Martens en de broeder van Catelyne die eveneens in de kapel begraven werd. (22) (Om precies te zijn vlak voor het altaar, een omstandigheid die met recht en reden laat veronderstellen dat de dame een voornaam personage moet geweest zijn. Inderdaad bekleedde ze niet gedurende 24 jaar de waardigheid van "meesterigghe" van het hospitaal. Ze overleed op 15 juli 1588 en kreeg haar zerk in 1590. Waarschijnlijk vond men het aanbrengen van één steen het spreken niet waard want men metselde een tweede, kleiner "steenken" in een van de zijmuren van de kapel. We weten niet wat van het ding geworden is.)

Helaas zijn we nog niet aan het einde van ons lijden gekomen aangezien een derde Joos plots roet in het genealogisch eten komt gooien. Gelukkig in het nogal profijtelijk roet want eindelijk wordt het ons gegund kennis te maken met de vader van de man die ons zo nauw aan

het hart ligt, die man zijnde :

Laureyns van den Haute alias du Bois (1531-1604). (23) Voogd (de vierde en laatste in de van Hautese reeks) vanaf 9 dec. 1586.

Hij wachtte zijn eervolle aanstelling niet om zijn goed gevulde beurs wagenwijd open te stellen ten profijte van het hospitaal, dat op dat moment hulp en steun broodnodig had. Het spreekt vanzelf dat vanaf dat jaar zijn vrijgevigheid geen grenzen meer kende. De geschenken uitdelende oppergaai schoot hij evenwel af ter gelegenheid van de viering van zijn eerste lustrum voogdijschap.

Bij akte van 23 febr. 1591 deed hij in een brede geste algehele afstand van al zijn roerende en onroerende goederen aan het hospitaal... onder voorwaarde dat hij tot en met zijn overlijden IN en DOOR het hospitaal zou onderhouden worden; dat hij in de kapel naast zijn nicht Catelyne zou begraven worden; dat men te zijner intentie drie missen per week zou celebreren; dat ieder jaar op de dag van St.-Laurens aan twintig armen een wit brood en een pint wijn zou uitgereikt worden (in ieder brood moest een penning gebakken zijn). Het minste dat het dankbare hospitaal kon doen was te zijner eer en herinnering na zijn dood de Wenemaerskapel te herdopen in St.-Laurenskapel. Het was onder deze naam dat ze ruim een eeuw geleden armzalig ter ziele ging. Mocht het gevraagd zijn ons verhaal met een verantwoording of nawoord te besluiten dan zouden we grif toegeven dat we een inderdaad zeer mooi, zeer zeldzaam, zeer kostbaar, zeer Gents kleinood - een miniportretje dat zonder enige twijfel door een edele dame, wellicht een "meesterigghe" op de borst gedragen werd - gebruikt of liever misbruikt werden om weetgierige Stroppen naar het Bijlokemuseum te lokken waar conservator A. van den Kerkhove en zijn geschoold personeel geen gelegenheid laten voorbijgaan om vervelende uitpluizers zoals wij er een zijn, met raad en daad wegwijs en wijzer te maken.

M. VAN WESEMAEL

NOTEN

1. *Papier*; vrouwenbuste uitgevoerd als aquarel; ovaal; 12,5 cm x 9,8 cm; Museum voor Volkskunde Brugge.
2. *Perkament*; bovenlijf van de 3-jarige stadhouder Willem IV; rechthoekig; 7,7 cm x 5,8 cm; Mauritshuis 's Gravenhage
3. *Papier geplakt op perkament*; vrouwenkop; ovaal; 7,7 cm x 6,2 cm; Museum v. Volksk. Brugge
4. *Karton*; mannenbuste; ovaal; 14,5 cm x 10,8 cm; M. v. V. Brugge
5. *Hout*; buste van Napoleon Bonaparte als eerste Consul; ovaal; 6,3 cm x 4,2 cm gevat in een op een van zijn hoekpunten staande vierkant van 5,5 cm zijde; Mus. v. Schone Kunsten Antwerpen

6. *Palmhout*; medaillonportret van heer; rond; 5 cm gevat in een lijst van notebomehout van 6 cm; Rijksmus. Amsterdam
7. *Wit marmer*; medaillonportret van Willem II; rond; 12,8 cm; Rijksm.
8. *Speksteen*; buste van Paltsgraaf Georg, bisschop van Speyer; rond; 4,4 cm gevat in een lijst van notebomehout; Rijksmus.
9. *Ivoor*; vrouwenbuste, ovaal; 6,7 cm x 5,5 cm gevat in een lijst van 7 cm x 5,9 cm; Brugge
10. *Koper*; olieverf; heupstuk van knaap; ovaal; 9,8 cm x 7 cm; Mus. Mayer van den Bergh Antw.
11. *Zilver*; op taler (1642) in olieverf; buste van jonge man; rond; 3,8 cm; Mus. Mayer v. d. B.
12. *Goud*; geëmailleerd; portret van Frederik Hendrik, stadhouder (1584-1647), zoon van Willem van Oranje, uitgevoerd naar een schilderij van A. van Dijk bewaard in de z.g. atlas Stolck Rotterdam; ovaal; 4,3 cm x 3,4 cm; Maurits-huis
13. *Was*; portret van Eugène de Savoie Carignan (1663-1736), Oostenrijkse veldheer en diplomaat; rond; 9 cm; Rijksmus.
14. *A. de Schrijver*, De Miniatuurkunst te Gent, in Gent 1000 jaar Kunst en Cultuur, Gent, 1975

15. *Fuggers*

Duitslands voornaamste en gezaghebbendste geslacht geldmagnaten gesticht door Jakob Fugger (1459-1525) die men niet ten onrechte Der Reiche genoemd heeft. Achterkleinzoon van een boer-wever, kleinzoon van een meester wever, zoon van een wever-koopman. Op de koop toe rijksgraaf en raadsman van de keizer. Nog bestaan directe afstammelingen van de man; in Polen leeft zelfs nog een tak onder de verbasterde naam van Fukier. Tot heden toe ruikt het in Augsburg naar rijke Jakob en zijn talloze nazaten. Een door Jakob in die stad in 1523 opgericht hospitaal voor bejaarde arbeidersparen - de z.g. Fuggerei - werd in 1945 plat gebombardeerd. Fuggers herbouwden het "stadje in de stad" in 1947 zoals het er voor de verwoesting uitgezien had. *Zou dit voorbeeldig gesticht niet het eigenlijk reisdoel van onze Laureyns kunnen geweest zijn ?* Een vraag. Geen antwoord.

Cathelyne v.d.H. werd evenals haar verwant Laureyns in de kapel van het hospitaal begraven. Haar arduinen grafsteen belandde na de sloping van de kapel in het Mus. v. Stenen Voorw, waar hij nog steeds bewaard wordt. Voorlopig is hij - evenals Laureyns grafsteen- ontoegankelijk voor het publiek. Hij is het bekijken waard al ware het slechts wegens de minieme beschadiging die hij opgelopen heeft. Merkwaardig is de ruitvormige koperen plaat in de steen "ingelegd" waarin het wapenschild van de V. Hautes gegrift werd. In de steen zelf zijn de wapenschilden van de Wenemaers gekapt.

Zoals reeds aangestipt is hij herkomstig van de kapel waar hij voor het altaar gelegen heeft. "Sepulture van eersamen Jo^e (jonkvrouwe) Cathelyne van Haute f^{ia} (dochter van) martens religieuse van desen godshuuse gheweest 73 jaeren ende t'selfs geregiert als meesterigge den tydt van XXIIIe jaeren, die overleet den 15den july 1588. Bidt voor de ziele ende voor de andere religieusen die nu syn, ende naer haerlieden commen sullen 1590."

16. H. van Duyse, Musée archéologique de la ville de Gand. Catalogue descriptif dressé par H.v.D. Conservateur du Musée; Gand, 1886. H. van Duyse, Museum van Oudheidkunde der Stad Gent. Beschrijvende Catalogue opgesteld door

- H.v.D. bewaarder des Museums; Gent 1891. In beide uitgaven (met een onderbreking van 3 jaar) wordt de naam Fugger SUGGER gespeld. Een lapsus waarvoor geen verklaring te vinden is.
17. Anciennes Tombes et Epitaphes de l'Hospice de Wennemaer (sic) à Gand, in : Messenger des Sciences, 1890.
 18. Laurens (Laurentius), aartsdeken uit Rome door de keizer Valerius in aug. 258 veroordeeld om levend geroosterd te worden. Nadat zijn rug terdege gebraden was richtte hij zich tot de keizer die vanzelfsprekend aanwezig was : keer me nu maar prompt om zodat ook mijn voorkant zijn beurt krijgt. En laat het gebrad u lekker smaken. Luidens de legende natuurlijk. Uiteraard werd Laurentius de patroonheilige van de kokende, stoevende en bradende keukenpitten. Onder andere.
 19. Toen men ongeveer de zekerheid had dat de godsdiensttroebelen tot de verlede tijd behoorden, werd in de kapel ter ere van de twee stichters een nieuw herdenkingsmonument geplaatst. De erop aangebrachte tekst is als een levensgeschiedenis in een notedop van het herdachte echtpaar.

MEMORIE

van Mer Willem Wenemaer
 die verslaghen was van Robrecht van Cassel
 te Rekelyn
 op den 15 july anno MCCCXXV
 ende van Mervrauwen Margrieten S Brune zyne gezelnede
 die overleet op onzen Vrouwen avont
 in september anno MCCCLII
 ende hebben die hospitael met beide haer lieder goede
 gefondeert ende ghesticht
 ende Mervrauwe noch XXVII jaren tamelick
 beleet in habyte ende meesterschappe naer
 Mer Willem doet voorseit
 Bidt voor de sielen
 1589

20. Ch.-L. Diericx, Mémoires sur la Ville de Gand, Gand 1815, II p. 541.
21. Documents relatifs à l'Hospice St. Laurent à Gand, 1323-1867, p. 232.
22. Ook deze steen wordt in het Museum voor Stenen Voorwerpen bewaard. Hij heeft de invloeden van lucht, vorst en warmte tamelijk goed weerstaan zodat de erop aangebrachte tekst goed leesbaar is :
 Sepulture van eersaemen Jonckvr Catelyne van Haute ^{Fia} Martens religyuese van desen godshuuse gheweest 73 jaren ende tselfste geregiert als meesteriggheden tyt van XXIII jaren die overleet de XVe julius A^o 1588 Bidt voor de ziele ende voor die ander religyuesen die nu zyn ende naer huerlieden commen zullen 1590.
 In het midden van de steen is een cirkelvormige latoenen plaat ingelegd waarop het wapenschild van de van den Hautes aangebracht is. Links van de plaat, in de steen gekapt, herkennen we het wapenschild van de Wenemaers (4 loodrechte staafjes een piramide vormend : 4; 3; 2; 1 staafjes). Rechts het wapenschild van de 's Brunens (vrouwebuste).
23. De aandachtige lezer zal ongetwijfeld hebben dat er met Laureyns' leeftijd iets in 't geheel niet klopt. Inderdaad, volgens de naar we mogen aannemen betrouwbare informatie verstrekt door de officiële akte van 23 febr. 1591

werd L. in (1591-60) 1531 geboren. Berekenen we dezelfde leeftijd steunende op het door het miniportret geleverd gegeven dan zou L. geboren zijn in (1581-48) 1533. Ofwel heeft de schilder van het portret zich vergist ofwel zal bij de opdrachtgever de vergissing te zoeken zijn.

BIBLIOGRAFIE

L. GOETHALS, Notes et Observations pour MM Théodore Rooman & Amand Schoorman (...) Commission des Hospices Civils de Gand, Gand, 1869.

A. D'HUYGELAERE, Willem Wenemaer of de Gentsche held, Offer zijner Vaderlandsliefde. Historisch tafereel. 1325, in Nationale Poëzij, p. 9 tot 23. Gedicht van 34 strofen van elk 8 verzen. St.-Nicolaes, 1844.

P. KLUYSKENS, Willem Wenemaer, in Gentenaar van 210367 en 290367.

J. DE SAINT-GENOIS, Histoire de l'hospice de Wenemaer et de ses fondateurs, in Messager des Sciences historiques, 1853-1854.

L. DE VRIES, Vorstelijke beeltenissen in miniatuur, in Spiegel Historiae, 1969, p. 164-169.

Dese naervolgende syn gheweest de voochden van de syde van Mer Willem Wenemaer fondateur van desen Hospitaele. Vernieuwt in 't jaer 1671 in november.

Deze naervolghende syn gheweest de vooghden van de syde van Vrouwe Margriete s'Brunen fondatresse van desen Hospitale. Vernieuwt in december XVI C twee-ent seventlich.

(Beide perkamenten lijsten berusten in het Bijlokemuseum)

Gand. Trésors d'une ville flamande, Exposition à Genève. Musée Rath. Catalogue par A. Van den Kerckhove. Introduction par J. Decavele.

ROBERT VAN VALOIS IN GENT (1346)

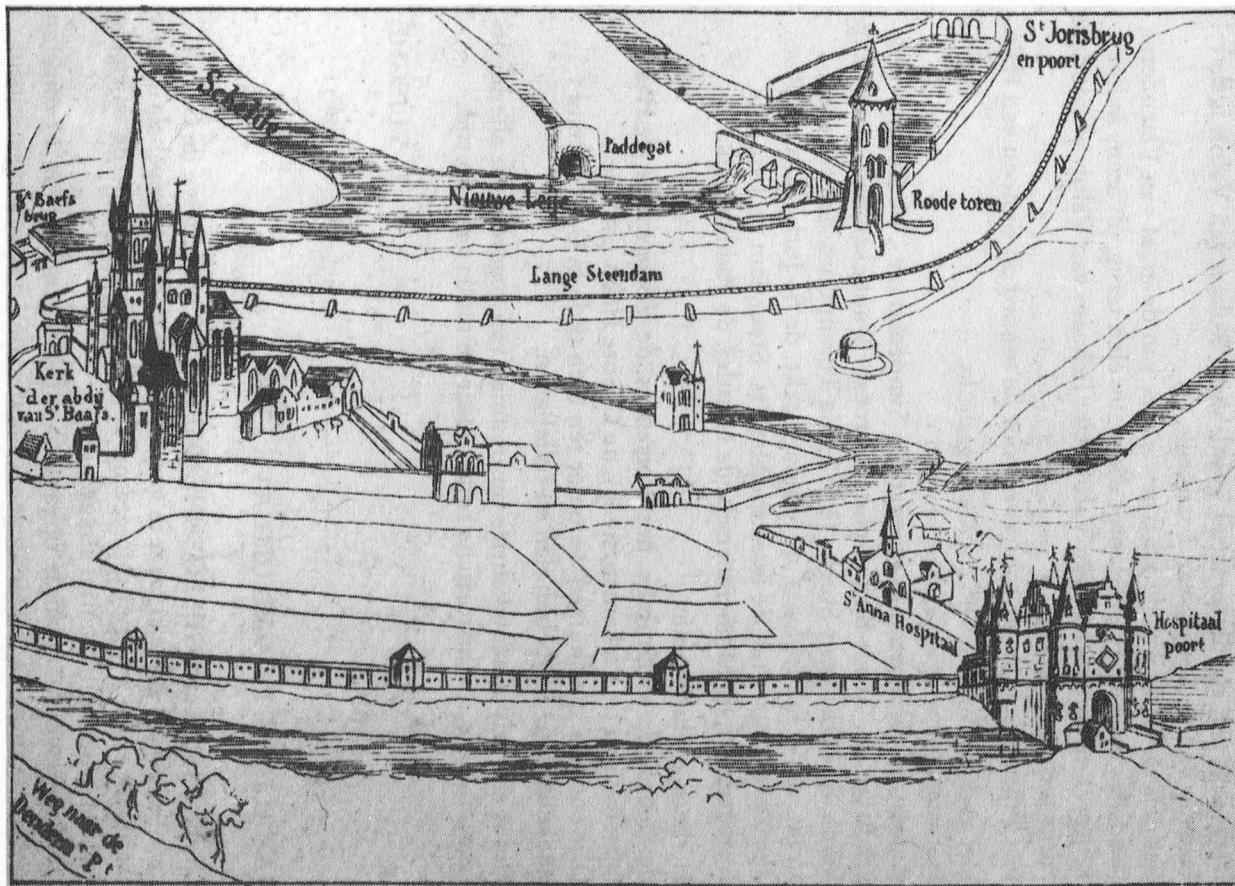
Frans de Potter schetst in dit verhaal een meer geschiedkundig dan "een uit de verbeelding gevloeid werk".

Alhoewel de verbeelding er dik bij te pas komt.

Het zijn vooral de charters van de abdij van de Groenen Briel, door Simoen van Hale gesticht, die tot basis van het historisch verhaal werden genomen. Het cartularium van dezelfde abdij is hierbij hoofdzaak. Om zijn "roman" volledig te maken, heeft hij een aantal niet geschiedkundige namen erbij gehaald.

In het midden van de XIVe eeuw zouden volgens "partijdig gestelde kronijken", niet minder dan 1400 moorden in Gent zijn gepleegd... en dat in de loop van een jaar.

Robert van Valois staat bekend als "een gevaarlijk ridder"; hij is op het Gravensteen te gast.

Kopie genomen naar het oud plan van de heer P. Goetghebuer. Opgenomen in de roman.

Het hoofdmotief is de doodslag op Robert van Valois door Heer Simoen van Hale (anders Mirabello), omdat hij op een nacht Clara van Hale had overvallen.

Dit wordt een erg diplomatiek geval; want Robert van Valois is de broeder van de koning van Frankrijk.

Simoen van Hale was de schatbewaarder van de graaf van Vlaanderen (Lodwijk van Male) en bezorgt diens juwelen terug, alvorens in het krijtperk te treden met van Valois. Het lichaam van Valois wordt naar Parijs teruggevoerd.

Het Franse Hof is *opdrachtgever* voor de moord op Simoen van Hale.

Het verhaal werd in 1862 te Gent gedrukt.

Het vermeldt volgende plaatsnamen :

Ramen, Abrahamstraat - vroeger Ser Simoenstraat -, Meerstege - vroeger Brouch -, Groot-Kanon-plaats - vroeger Wannekensaard -, de Lange Munt, de Perkament Steghe (1417), de Torenpoort, de Steendamstraat, de Verhildeplaats, de Vrijdagmarkt, de St-Jorispoort, de Rooden Toren, tusschen de twee tragelen (ts. Steendam en Leie), de Burchtstraat, de Minnemeersch, de Houtlei, de Paddenhoek.

Herberg- en huisnamen :

de Sleutel, de Meerminne, het Wolvengat, de Vossencluis, de Haan (speelhuis in de Perkamentsteeg), de Groote Helm (smidse).

Drie soorten spelhuizen waren er ten dien tijde in Gent erkend : quekebarden, dobbelscholen en rollebanen.

Het is een vrij onnauwkeurige opsomming van gegevens uit allerlei documenten en een historische roman naar de mode van zijn tijd.

P. VLIEGHE

JAARLIJKSE PUZZEL UITGAVE 1980

Ditmaal is het een GELEGENHEIDSPUZZEL waarop we de G.T.-lezers (en essen) gelukkig zijn te vergasten. De opgaven zowel als de oplossingen ervan zijn geïnspireerd op de onlangs doorgevoerde wijziging van een aanzienlijk aantal straatnamen.

Bij het verwoorden van de opgaven is gebruik gemaakt van 17 *onveranderde* straatnamen. Daarentegen komen in de 15 oplossingen uitsluitend *herdoopte* namen voor. De geachte heer quizmaster geeft grif toe dat de puzzel tamelijk ingewikkeld is en verre van gemakkelijk, doch

81	44	110	ALDUS HEETTE EEN VAN DE STADSPOORTEN																			
6	38	106	21	109	DAT WAS ZOVEEL ALS EEN VAKVERENIGING																	
46	4	104	70	50	HIER STICHTTEN JOHANNA EN MARGARETA IN 1234 EEN BEGJINHOF																	
64	49	19	102	97	55	DEZE ARCHITECT ONTWIERP IN 1741 DE GEVEL VAN DE MAMMELOKKER																
1	47	105	78	25	66	OP DEZE PLAATS SCHOOT KAREL VAN LOTHAPINGEN IN 1752 DE GAAI AF																
58	3	56	24	77	32	HIER BEVOND ZICH DE "CITE DES OUVRIERS"																
75	93	14	76	89	48	DIT WAS DE NAAM VAN WILLEM VAN ORANJE																
84	33	87	36	9	29	54	DEZE GELEERDE WIST ALLES OVER "VAN DEN VOS REYNAERDE"															
100	8	2	83	37	105	71	HIJ ONDERSCHIEDDE ZICH IN DE GULDENSPORENSLAG															
18	28	56	16	45	86	15	HIJ WAS EEN UIT DE KLUITEN GEWASSEN POLITICUS															
69	107	13	34	61	85	79	7	HIJ COMMANDEERDE DE WITTE KAPROENEN														
31	10	101	51	96	12	62	90	WAS DEZE VEST ZO PLEZANT?														
41	30	5	53	80	67	57	92	DEZE WAS DE VOORLOPER VAN ONZE KOELKAST														
35	95	39	68	26	46	11	72	106	60	DIT GEBOUW HAD OORSPRONKELIJK ZIJN INGANG IN DE HOOGPOORT												
17	74	40	43	65	20	46	4	63	42	HIER WERD KOSTBAAR BLOED VERGOTEN IN 1345												
52	23	98	21	73	88	29	82	27	94	103	HIER HADDEN WELEENS STEEKSPLEN PLAATS											
99	4	32	59	50	40	74	108	76	91	9	109	22	DEZE STRAAT STAAT AFGEBEELD OP HET LAM GODS									

1	2	3	4	5		6	7	8	9		10	11	12	13
14	15	16	17		18	19	20	21		22	23	24	25	26
27	28	29	30		31	32	33	34	35		36	37	38	39
40	41	42		43	44	45		46	47	48		49	50	51
52	53	54	55		56	57	58		59	60	61		62	63
64	65	66		67	68		69	70	71		72	73	74	75
76	77		78	79	80		81	82	83		84	85	86	87
88	89	90		91	92	93		94	95	96		97	98	99
100	101	102	103		104	105		106	107		108	109	110	

de schaar getrouwen die tot nog toe aan de jaarlijkse gymnastiek deelnamen zullen de karwei wel de baas zijn. Niettemin wenst de quizmaster ze op hun hoede te stellen : hier en daar durft een addertje onder het gras te schuilen.

Een rooster 135 vakjes tellend waarvan 110 een getal meegekregen hebben. Deze 110 getallen omgezet in letters vormen 33 lettergrepen die op hun beurt 12 straatnamen samenstellen. UITSLUITEND GEWIJZIGDE, VERNIEUWDE NAMEN.

Om die 110 getallen letterlijk te kunnen ontcijferen volstaat het de 17 vragen te beantwoorden die de rooster vergezellen. De gevonden letters heeft men maar over te brengen op de rooster, dezelfde getallen steeds dezelfde letters voorstellend. En klaar is Kees. Welteverstaan als Kees geen onbekende is op heemkundig gebied. En dat zijn de G.T.-lezers vast en zeker niet.

Hoe dan ook wordt hun een prettig zoek- en vindgenot toegewenst. Vergeet ons adres niet : de heer M. Steels, St.-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent. Hij verwacht van u dat u hem het resultaat van uw zoeken en vinden bekend maakt : de 12 gevraagde straatnamen.

STEUNFONDS 1980

Generale Bankmaatschappij Gent - 1000 Fr.

H. Collumbien - 500 Fr.

J. Van Bocxstaele; M. Stepman; Mej. R. De Porre; J. Hennequin - 300 Fr.

A. J. Impens; Mej. M. Gulinck; R. Dauw; A. Vispoel; A. Coolens; G.

Van Hoecke; Ch. De Clercq - 200 Fr.

Mej. D. Sarteel; L. De Graeve; J. Brun; M. Philips; F. Saccasyn; Mw H.

Spatz; L. Elderweert; J. D'hont; Mw Den Dooven-Meuleman; Th. De

Smet; A. Velleman; G. De Backer; Ch. Fassin; C. Block; M. Baecke;

G. Veecman; R. Wallaert; E. Schellinck; A. Hellinck; M. De Vos; R.

Verbeke; L. De Rammelaere; P. De Meuninck; J. Vandenhoute; A.

Baert; A. Labout; N. De Meyer - 100 Fr.

E. P. P. De Pue; P. De Cramer; R. De Geytter; F. Vervliet; G. Van

Damme; J. Carels; G. Fortie; N. Ermens; R. Moreau; Mej. M. C. Maes;

L. Cappuyns; J. Van Volsem; H. David - 50 Fr.

BESCHERMLEDEN 1980

Mw De Staute-De Loore - 2000 Fr.

Mw Wwe Van Werveke-Schamphelaere - 1000 Fr.

Emile Fryns - 2000 Fr.

STEUNENDE LEDEN 1980

Marcella Cottinie

Dr. Roland Marlier

Mw Wwe Torrekens-De Rudder

Jacques De Backer

Cécile Nevejans

Alfred Annez

Cécile Hanus

Pierre De Caluwé

Frans Louwers

Willy Minnebo

Jean Tytgat

Franklin Goethals

allen 500 Fr.

Paul De Coninck

Roger Halsberghe

Jan Koninckx

Anne Cocriamont

Jean Van Huffel

Mw De Groeve-Vanheesbeke

Roger Brullez-d'Alviella

Jacques Verdonck

Kredietbank N.V.

Dr. Henri Depoorter

Georges Bracke

Noorstarfonds v.z.w.

AANVULLENDE LEDENLIJST

1668. Carlier A. Patijntjestraat 65 9000 Gent

1669. Coquerelle E. Nieuwland 56 9000 Gent

1670. Vercauter A. Lobeliastraat 12 9920 Lovendegem

1671. Lammens D. Spiegelhofstraat 75 9000 Gent

1672. Cazier J. M. Galgenberg 12 9000 Gent

1673. Cardijn J. Nelemeersstraat 5 9830 Sint-Martens-Latem

1674. Mej. Derdijn E. Drongensteenweg 226 9000 Gent

1675. Desoete R. Kortrijksesteenweg 553 9000 Gent

1676. Van den Kerchove M. Pres. F. D. Rooseveltlaan 93 9000 Gent

1677. Vanrusselt R. Dorpstraat 22 9810 Drongen

INHOUD 1980

Gent in 1868	3
Gent in 1869	67
Gent in 1870	182
Gent in 1871	239
Gent in 1872	297
De Omwenteling van 1830 te Gent	123
Baard Vermeulen	29
't Gewezen Prinsenhof van Gent	222, 264
Laurens van den Haute	329
De Heuverpoort	49
De Petercellepoort	106
De Omwenteling van 1830 te Gent	123
Een Brief van een Gentenaar uit Mexico	56
Het Plan Goethals	58
De Raadskelder	112
Geschiedenis van de Weg Gent-Drongen-Deinze	150
De Zaal Sodaliteit	161
Schepen de Maere-Limnander	174
De dikke burger van Gent	232
De Oude Guingettes	285
Een Gentse Vrijwilliger van 1830	291
Agenten-Plicht	119
Bibliografie	61, 115, 235, 289
Te Gent	66, 179, 238
Aanvullende Ledenlijst	117, 122, 236, 292
Vraag en Antwoord	236